

Mr. sc. Grozdana Franov-Živković

NAČINI EVIDENTIRANJA PODATAKA U GLAGOLJSKIM MATIČNIM KNJIGAMA PISANIMA DO 1825. GODINE NA ZADARSKOM PODRUČJU

Uvod

U članku ću objasniti način vođenja matičnih knjiga u prošlosti, posebno knjiga pisanih kurzivnom glagoljicom na zadarskom području. Najranije su glagoljske matice zadarskog područja pronađene za slijedeća mjesta: Olib, matica krštenih 1565.-1613., Silba, matica krštenih, vjenčanih, umrlih i krizmanih 1565.-1622., Olib, matica vjenčanih 1566.-1613., Molat, matica krštenih, vjenčanih, umrlih i krizmanih 1579. – 1650., Ugljan, matica krštenih (unesena u inventar kao nepoznata župa) 1580.-1599., Pašman, matica krštenih, vjenčanih, umrlih, krizmanih, ispovijedanih i pričešćenih 1582.-1596., Banj, matica krštenih 1587.-1613., Lukoran, matica krštenih 1590.-1613. i Olib, popis pričešćenih 1595.¹ Još ranije su uočeni razni usputni zapisi po glagoljskim kodeksima koji se tiču krštenja, rođenja, vjenčanja ili smrti.

Kao primjer ranog zapisivanja činjenice rođenja navesti ću maticu rođenih koja se čuva u Državnom arhivu u Zadru pod nazivom: *Nepoznata župa sjeverne Dalmacije* (1580.-10.01.1599.), te na temelju podataka koji su u njoj zapisani odrediti kojoj župi pripada. Transliteracija se navedene matice nalazi u prilogu.

Matične knjige su evidencije o činjenicama rođenja (krštenja), sklapanja braka i smrti.² Ranije su postojale i matice krizmanih te knjige duša. Osim tih temeljnih činjenica u matice se upisuju, ovisno o razdobljima, naknadne činjenice o: promjenama osobnog imena, državljanstva, podacima o prebivalištu i zanimanju roditelja, te ostale vrste podataka koje je matičar ili svećenik usputno zapisao (npr. bolesti, nesreće, povijesni podaci, molitve, pjesme...), a značajne su prvenstveno zbog toga što imaju pravnu snagu. Kao takve su izvor mnogih podataka koji mogu pouzdano poslužiti za razna istraživanja, od povijesnih, demografskih, socijalnih i ostalih.

¹ *Popis glagoljskih kodeksa zadarske nadbiskupije*, (priredio don Pavao Kero), Stalna izložba crkvene umjetnosti, Zadar 2008.

² *Zakon o državnim maticama RH*, Narodne novine RH br. 96/1993.

Početak evidencija o činjenicama krštenja i smrti seže u III. st. Car je Justinijan naredio sredinom 6. st. bilježenje i obavljenih vjenčanja. Nakon Tridentskog koncila (1548.-1563.) uvode se propisi o evidencijama krizmanih (knjige krizmanih), te ispovijedanih i pričješćenih u uskrsno vrijeme (knjige duša). *Rituale Romanum* (Rimski obrednik) 1614. g. utvrđuje pravilo o upisima u matice umrlih.

Po tim su pravilima (posebnim obrascima za svaku maticu) vođene i matične knjige na zadarskom području, i to u narativnoj formi sve do 1816. godine kada je uveden tabelarni sustav evidentiranja činjenica³. Ipak, u većini se mjesta zadarskog područja tabelarne matice počinju voditi tek od 1825.

---

³ Ante Strgačić: *Inventar fonda matičnih knjiga Državnog arhiva u Zadru*, Predgovor Inventarnoj knjizi; Isto, u: Skupnost arhivov Slovenije Vodniki I zvezek; *Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije*, Ljubljana, 1972.

U Vodniku se navode obrasci koji su predviđeni za upis u Matične knjige po Rimskom ritualu, s tim da je na terenu svaki biskup pa i sam župnik ove obrasce unosio na svoj način.

Knjiga rođenih

Upisivanje u krsne knjige, odnosno matice rođenih, bilo je na dva načina; narativni i tabelarni.

Rimski je obrednik godine 1614. prepisao narativni način upisivanja.

Obrazac upisa je bio:

" Godine Gospodnje....dana....mjeseca.....sam ja.....župnik crkve sv.....u mjestu ili kraju.....u crkvi sv.....krstio dijete, rođenoga dana.....od.....zakonitih roditelja te župe ali župe sv.....iz mjesta ili kraja.....Djetetu je dano ime.....Kum je bio....., sin.....iz župe ili kraja.....a kuma je bila....., kći....., iz župe ili kraja....." . Župnici su upisivali krštenje obično u nekoliko skraćenih oblika koji su sadržavali sve prepisane podatke.

Prvi tabelarni upisi u krsne knjige bili su određeni s obrascem iz godine 1770. (dekret dvorske pisarne 6. oktobra 1770.), Vodnik..., str.XXXVIII.

Matica vjenčanih

Rimski obrednik iz 1614. prepisao je slijedeći obrazac za upis vjenčanja: " Godine Gospodnje, dana, mjeseca po napovidi izvršenih u tri zapovjednih blagdana, od kojih se prvi izvršio dana....., drugi dana....., treći dana....., za vrijeme svete mise, i nitko nije imao nikakvog zakonitog prigovora (odnosno, nije se našla nikakva zakonita prepreka), sam ja N.N. župnik te crkve sv.....u mjestu....., sina N., koji ima godina.....iz župe sv.....i N., kćer ili udovica, koja ima godina....iz županije sv.....zapitao u crkvi sv....., i kada su uzajamno dali pristanak (pristali svojom voljom), ja sam ih uz blagoslov vjenčao. Nazočni su bili svjedoci N., koji stanuje u župi sv....., i N. sin. N., koji stanuje u župi sv..... Zatim sam po obredu svete matere crkve pod otkriljem svete mise blagoslovio" .

Obrazac su župnici često skraćivali, a pri tome upisivali sve podatke, kojih je taj zahtijevao., Vodnik..., str. LVII i LVIII.

Matica umrlih

Obrazac za upis u maticu umrlih, koji je prepisao rimski obrednik godine 1614. bio je:

" Godine Gospodnje, dana, mjeseca je u otkrilju svete matere crkve svoju dušu Bogu izručio (predao) N. sin ili kći N. i N. (ili zakonita žena N.) u starosti..., u ulici....., u kući....., njegovo tijelo bi pokopano dana.....na pokapalište (groblje) crkve sv....., ja sam ga ispovidao ili potvrđeni (ovlašteni) ispovjednik dana....., podijelio sam mu svetu poputbinu dana...i sveto posljednje pomazanje dana..."

Vodnik, str. LXII.

godine i kasnije, a i mnogi svećenici su nastavili pisati u stare matice narativnim načinom, paralelno vodeći stare (glagoljske) matice i nove, pisane tabelarnim načinom. Kao primjer možemo dati glagoljsku maticu umrlih za Pakoštanu⁴ (1784. do 1839.) i maticu umrlih Pakoštanu vođenu po tabelarnom sustavu (1825.-1831.)⁵ gdje se pojavljuju isti upisi s tom razlikom što je u glagoljskim maticama svećenik mogao dopisati i činjenice za koje ne postoje rubrike u novim knjigama.

Knjige pisane narativnim načinom, uglavnom, na zadarskom području, pisane su kurzivnom glagoljicom, a sačuvane su slijedeće matice iz 16. st. (to su ujedno i najstarije matice toga područja). To su: Olib, matica krštenih 1565.-1613., Silba, matica krštenih, vjenčanih, umrlih i krizmanih 1565.-1622., Olib, matica vjenčanih 1566.-1613., Molat, matica krštenih, vjenčanih, umrlih i krizmanih 1579.-1650., Ugljan, matica krštenih (unesena u inventar kao nepoznata župa) 1580.-1599., Pašman matica krštenih, vjenčanih, umrlih, krizmanih, ispovijedanih i pričešćenih 1582.-1596., Banj, matica krštenih 1587.-1613., Lukoran, matica krštenih 1590.-1613. i Olib, popis pričešćenih 1595.⁶

Već su ranije uočeni pojedinačni zapisi rođenja, krštenja (ili rođenja), smrti i vjenčanja u glagoljskim kodeksima. Tako npr. u Pašmanskom brevijaru (druga pol. XIV. i XV. st.) postoji zapis smrti "*Na dan svetoga Damasa umrsta 2 na(š)a popa pop' Radmil i pop Matii*"⁷, u Tkonskom

---

⁴ NAZd, Glagoljska Matica umrlih Pakoštanu 1784.-1839.

⁵ DAZd Matica umrlih Pakoštanu 1825.-1831. U ovim maticama umrlih koje se preklapaju možemo naći duple upise, što je značajno iz razloga jer je tabelarna matica prilično oštećena na samom početku gdje se nalaze baš ti dupli upisi pa se mnogi podaci koji nedostaju mogu rekonstruirati preko glagoljske matice. Upisi sadrže različite podatke. Dat ću primjer osobe koja je u tabelarnoj matici upisana pod brojem 6/1828., u glagoljskoj matici upisi nisu obrojčani. I jedan i drugi upis u ovom su slučaju dobro sačuvani. U narativnoj je matici zapisano slijedeće (zadnji upisi u ovoj glagoljskoj knjizi, među kojima je ovaj, pisani su latinicom): "Na 8 marča 1828. u Pakostanin. Priminu Josipp Laczman od godina 82. od bolesti naravske, u svoioi ckuchi bi ispovigen i primi s(veti) sakramenti i bi sprovogen sprovodom angelskim od mene don Jive Cherpeticha capelana od istoga mista i bi ukopan u cimatoriu s(vete) Justine." (staro groblje koje se nalazilo na otočiću ispred Pakoštanu na kojem se nalazi i crkvice sv. Justine.) "U tabelarnoj je matici umrlih upisan sa slijedećim podacima: Martin Lacman od oca Bare Lacmana i majke Mande Pirovicha iz Turna, udovac, s prebivalištem u Pakoštanima 12, umro je u svojoj kući od 82. godine, dana 7. 03. 1828., naravno (prirodno), od starosti, a pokopan u seoskom groblju u Pakoštanima dana 8. 03. 1828., u rubrici "napomene" je čak upisano da je primio sve sakramente.

⁶ *Popis glagoljskih kodeksa zadarske nadbiskupije*, (priredio don Pavao Kero), Stalna izložba crkvene umjetnosti, Zadar 2008.

⁷ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 109.

zborniku, prva četvrtina XVI. stoljeća stoji zapis pod 9. listopada: "1613 ta dan umri don Matie Garsković"⁸, u Zborniku Šimuna Glavića, 1529.-1557., "1549 tada bi obišen Miloš Parižević na d(a)n s(ve)toga Semiona starca na 3 pervara u Zadru", "Na 10 agušta primini z ovoga svita Petar Turčić p(okojnoga) Petra, spovidam pričesćen i sakramentan od let incirka 56" (nema godine i mjesta smrti)⁹, Regula sv. Benedikta, kraj XIV. st. (Rogovo) ima cijeli jedan zasebni dio koji je pisan u obliku godara (Štefanić je to nazvao kalendar – nekrolog), nov.: (Don) Juraj' "8 januara crveno OPAT' PETAR' ROGOVSKI", 11. jan.: (Don) Ivan' Kuzmin' brat'; 17. jan.: Fedrig' opat' rogovski; 17. febr.: (Don) Ivan' Pažanin'; 27. febr.: L(e)t' g(ospod)nih' 1413 ta d(a)n um'ri Iv(a)n' Špringarolić'; 18. marta: 1415 ta d(a)n' umri (don) /fr/a Grgur; 21. marta crveno: BENEDIKTA OPATA IS(POVIDNIK') D(UPLEX') X (znak većeg blagdana); 23. marta najstariji datirani upis: (Don) Ivan' Vikarij': 1406. milezim: 9. jula: Ta d(a)n' umri (don) Pripko; 7. sept.: (Don) /fr/a Jur'sa priur'; 13. sept.: Dobrica teta; 20. okt.: (don) Matii ta d(a)n' um'ri; 4. nov. Crveno: OPAT' FRA MATIJ' ROGOVSKI L(E)T' G(OSPOD)N(I)H' 1433; 4. nov.: (Don) Juraj' priur' stari. Od ovih imena izdvaja se ime Benedikta opata kao jedinog sveca u ovom "kalendaru" jer je osnivač reda." U XV st. Idu još ovi upisi umrle braće: 5. januara: Let' g(ospod)nih' 1456 to/ ta dan' umri (don) Grgur' starac'; 11. okt.: Let' g(ospod)nih' 1472 umri (don) Petar' Mar'tinić'; 17. okt.: Ta d(a)n' um'ri Vid' Bradičić'/ na l'et' g(ospod)n(i)h 1490 žm; 7. nov.: Let' g(ospos)n(i)h' 1471 umri Radosl(a)va Klića...; 26. dec.: 1497 ta dan umri dom Grgur mali. Evo upisa pokojnih u XVI stoljeću.....28. jan.: 1558. umri do Mati Puhović; 30. jan.: 1560. umri do Martin....; 22. apr.: 1566 kada umri Špar priur; 30. nov.: 1568 umri dom Anton.....; 23. marta.: Ta dan umri dom' Ivan' Rančić' 1596.; 12. jula Ta dan' umri do Matii Bojana 1521; 9. aug.: Ta d(a)n umri dom Anton' Bogdanić' 1531. priur. Dne 7. okt.: 1568 kada umri do Mikul. Dne 21. nov.: 1539 novebra na dan 21 umri pokoini domin' Marko koludr priur Ferarić'. Od upisa iz XVII-XVIII st. Spominjem zanimljivije – sve pisane kursivnim pismom. Dne 12. apr.: Priminu don Ivan Torić. Dne 25. apr.: 1608 umri dom Barnardo B(o)gdanić. Dne 29. apr.: 1612 umri dom Luka Puhović. Dne 21. aug.: 1724 priminu pokoini don Bene Koščić (poznati glagoljski pisac). Dne 6. sept.: 1723 priminu pokojni don Jere Kogović. Dana 4. okt.: Umri don Anton Jivančić 1601. Dne 9. okt.: 1613 ta dan umri don Matie Garsković. Dana 22. okt.: Umri dom Jerolim Garsković 1611. Dne 24. okt.: 1765 teciše godišće kada priminu pokojni don Jakov Pedisić

⁸ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 34.

⁹ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 41.

*koludar Bog mu dao pokoj višni amen. Dne 31. okt.: 1793 ns 29 otumra umri don bene Duimović. Upisivanje umrle braće u ovaj nekrolog ipak nije bilo potpuno i sistematsko.*¹⁰ Zatim u istoj Reguli izvan listova nekrologa: "*Umri priur Falkunić na prekrsti 1515.*", "*1721 kada : priminu : don Ivan Grdaš iz Kuna na : 15 : jenara (brisano: decembra).*"; "*1722/ kada priminu don Grga Pribilović is Kuna na 11 maja.*"¹¹

Obični ljudi (poput Mate Šimoncina Puhova iz Salija, koji je u razdoblju 1778.-1827. vodio bilježnicu kurzivnom glagoljicom) u svojim dnevnicima (bilježnicama) također bilježe datume rođenja, vjenčanja ili smrti koji su vezani uz njihovu obitelj, ali i važne povijesne datume. "*1807 na 20 jenara / Kad se rodi sin Mati Puhovu i negove prave žene po matermoniju Mare komu ditiću bi nadiveno ime Osip i Šimun*" (pisano po obrascu upisa iz matice krštenih koju su vodili svećenici). "*1814 na 2 jenara / kada priminu Ele Puhova žena Mate Puhova Bog ju pomiluj.*", "*1817 na 15 maja / kada priminu Barica hći moga sina Mate a sestra ozgor upisanoga Osipa.*" "*1820 na 1 luja / Kada se rodila hći Mare i Mande momu sinu Antonu i negove prave žene Urse.*"; "*1826 na 1 jenara / Kada se rodi hći Anti Puhovu i negove žene Urse koi bi ime Stoha i Gašpara.*", "*1826 na 7 decembra / Kad priminu hći Ante Puhova i negove žene Urse koj divičici bi jime Stoše i Gašpara neka moli Boga za me.*" "*1785 na 11 aprila / Kada se svadiše Zaglavci i Salane na Krbunu polu kod lokve i tako rivajući edni s drugimi i došli su se rivajući tako od lokve do trsja Osipa Šešele iz Zaglava misto zvano Norica itd. U sukobu je Ivan Ramo puškom ubio Agustina Šimo(n)cina deto P(uhov).*", "*1785 na 11 aprila / Kada e ubi Ivan Ramo (iz) Zaglava ubi Agustina Puhova (iz) Sali a to ga ubi u Narici na zemli šijor Zaneta Petricijoli a u trsju Osipa Šešele.*"¹² U jednom su od dijelova iz bilježnice Mate Puhova, koji je pisan 1810.-1832. upisi smrti i jednog rođenja. Rođenje je Mateja, sina Ante Puhova (Štefanić ne navodi transliteraciju). Smrti su slijedeće: "*1814 na 1 jenara kad priminu Jele Puhova žena Matejeva od godišć – 55. Bog ti pomiluj moja draga zaručnice.*" I "*1828 na 17 decembra kad priminu don Petar Čabrulić Dragin parok od Žmana*" Štefanić dalje navodi da podaci o pokojnicima idu od 1705. do 1832. što bi značilo da je pisar podatke morao prepisivati iz matične knjige.¹³ U još jednom su posebnom dijelu iz bilježnice Marija Puhova

¹⁰ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 88., 89.

¹¹ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 89.

¹² Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 230., 231.

¹³ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 233.

zapisana krštenja: "Anton /sin Matijev (?- nije upisan dan krštenja) miseca aprila / Krst sinu Šimuna Puhova / 1802 / Krst Antice Šimunove / 1803."¹⁴

Sačuvana je bilješka o smrti na komadiću lista koji je Štefanić zabilježio pod nazivom *Dvije bilješke*, g. 1582. i 1596. "1596 miseca perv(ara) / To pisa Šimun Brzičić kući / počtovanoga gospodina domina Matula Batalića parohijana iz Sali kada biše umrl Luka mali Bog mu dao pokoj vični sada i vazda amen"¹⁵

Štefanić je zabilježio i jedan zapis krštenja na listu papira, koji je također iz zadarskog kraja: "Na 1. zuna 1807 (arapski broj) u Tribgnu / Ja don Mate Gačić parok od ove crkve svetoga Antone u selu Tribgnu kersti ditića od zakoniti roditelja Jure Nigovana i gnegove prave žene Mande itd."¹⁶

Na žalost, nisu sve matice pisane na jednak način. Iako su postojala pravila (koja je propisivao Ritual rimski), ona su bila općenita, tako da su ih različiti svećenici različito tumačili te u istom razdoblju možemo naići na više različitih vrsta bilježenja činjenica u maticama.

Navesti ću nekoliko primjera propisanih pravila iz rituala tiskanih u različitim razdobljima. Prvi je primjer tekst iz Rituala rimskoga iz 1929. (dakle kasniji obrednik) koji se odnosi na upis činjenice krštenja¹⁷ " Prije nego odnesu dijete iz crkve ili prije nego odu kumovi, neka župnik u Matici krštenih upiše točno njihova imena i drugo o izvršenom krštenju po naredenom obrascu."

Drugi se tekst odnosi na upis činjenice vjenčanja. U Rimskim obrednicima iz 1637. godine i 1640. koji su tiskani u Rimu¹⁸ piše da je "parok dužan u libru od ženidbe rukom svojom ispisati imena odlučених mužа i od žene i od svidoka i imena naređena po načinu, i to ili od misnika ili od paroka ili netko tko je od biskupa namješten da izvrši ženidbu. Prije ženidbe parok će tri puta navijestiti i proglasiti one koji se žene, u dvije tri svečane zgone u crkvi posred misa s naredbom istoga sabora općinskoga. Akoli čovik i žena budu od različite parokie, u obojoj parokiji učinit će se navištenja i priglašenja, i izvršiti će se ženidba ako se ne očituje nijedna zakonita zaprika. Akoli se tkogod suprotivi ne ima parok naprid napridovati. Ako kodgod razložito uzbude sumnja biti, ili ini uzrok razložiti bude, sudom

¹⁴ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 235.

¹⁵ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 241.

¹⁶ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 251.

¹⁷ *Rimski obrednik, Zagreb 1929*, Tisak Nadbiskupske tiskare, str. 21. točka 34.

¹⁸ *Rimski obrednici iz 1634. i 1640.* (priredio Bartul Kašić)

biskupovim, dole može zlobno smesti ženidbu, akole bude učiniti toliktar navištenja tada s dopušćenijem biskupovim ili jedno samo navištenje ucini, ili istom prid parokom, i dvimi, ili trimi svidocij."

Postoji razlika između spomenutih ranijih rituala i onoga iz 1929. godine. S obzirom da ranije odredbe nisu bile dostatne, postojala je potreba upotpunjavanja odredaba stanjem na terenu, pa su se počele slati obavijesti o činjenicama i provoditi bilješke kroz matice.

Tako u spomenutom ritualu iz 1929. godine piše na str. 249.

Točka 7. "Kad se vjenčanje svrši, neka župnik ili njegov zamjenik napiše što prije u Matici vjenčanih imena ženidbenih drugova i svjedoka, mjesto i dan vjenčanja i drugo prema propisanom obrascu. To mu je učiniti i kad bi ženidbi pribivao drugi svećenik, kojega je delegirao on ili Ordinarij. Osim toga neka župnik zabilježi u Maticu krštenih, da je ženidbeni drug tad i tad sklopio ženidbu u njegovoj župi. Ako je ženidbeni drug kršten drugdje, njegovoj župi. Ako je ženidbeni drug kršten drugdje, neka župnik, kod koga je sklopljena ženidba, sam ili po biskupskoj kuriji obavijesti o vjenčanju župnika, gdje je vjenčani bio kršten, da se ženidba upiše u Maticu krštenih."¹⁹

Dakle, odredbe su u kasnijim ritualima upotpunjene naknadnim bilješkama po maticama. U samoj matici rođenih se osim temeljnog upisa činjenice rođenja počinju upisivati naknadni upisi o brakovima, smrti bračnog druga, smrti osobe i ostale potrebne bilješke koje su u pojedinim razdobljima dodavane, a stalno se i nadodaju nove.

U primjeru Priulijeve Vizitacije na otoku Ravi iz 1603. godine možemo vidjeti da je obveza vođenja matičnih knjiga shvaćena ozbiljno. Svećenik Šime Zavrčević kaže između ostalog: "... Govorim sv. Misu, i ostalu službu Božiju na ilirskom, tako sam bio zaređen i tako se služi u ovom mjestu i sve ostale sakramente podjeljujem po Rimskom ritualu." Zapisničar je nastavio pisati slijedeće: "Ispitanik je tako pronađen veoma prikladan, zatim je kazao da u ovih sedam mjeseci nije imao krštenja ni vjenčanja i da nema nikakve knjige, ali vjeruje da ih ima župnik u Luki." Luka je bila centar župe. "Određeno je da kupi knjigu u koju će upisivati ime krštenika i drugu imena vjenčanja. Dana mu je formula krštenja i vjenčanja kao u drugim mjestima. Neka se kupi i treća knjiga u koju će se upisivati imena pokojnika. Neka se kupi još jedna knjiga u koju će se upisivati imena potvrđenika i neka se ta knjiga dobro čuva."²⁰

U istoj vizitaciji iz 1603. godine, ali u zapisniku za mjesto Kukljicu navodi se primjedba o urednom vođenju matice vjenčanih koja se vodila za mjesto Kali i Kukljicu (koja je bila sjedište župe do 1623. godine, kada se

---

¹⁹ *Ritual rimski iz 1929.*

²⁰ P. Kero: *Župa Rava, Zbornik Otok Rava, Zadar 2008.*, str. 359.-379.

Kali odvajaju u posebnu župu) te se župniku nalaže da otvori novu maticu vjenčanih. Dana mu je forma (obrazac) za upis vjenčanja koja glasi:
*"Dan.....mjesec.....godina.... ja.....parok mjesta Kukljice sam izvršio vjenčanje od riječi do riječi pred prisutnima danas u mojoj crkvi S(vetoga) Pavla između N. i N. služeći se obrascem Tridentskog koncila. Prisutni su bili svjedoci N i N."*²¹ Kako je svećenik vršio ranije upise u maticu vjenčanih ne znamo, jer knjiga nije sačuvana.

1. Upisi u matice rođenih

Prvi su se zapisivači povodili za logikom da svatko zna činjenice koje oni poznaju te im je bilo dovoljno zapisati ime djeteta, ime i prezime oca i datum krštenja, te imena kumova. Međutim, u tako se subjektivno formuliranom zapisu nije mogao snaći njihov nasljednik, jer se u mjestu mogu pojaviti dvije ili više osoba s istim podacima, posebno jer je u nekim razdobljima vladala moda davanja istih imena, tako su se znala poklapati imena djeteta i roditelja, pa je dolazilo do grešaka u identifikaciji osoba (s obzirom da su podaci iz matičnih knjiga traženi u razne svrhe, npr. u ostavinskim i drugim sudskim postupcima – razna rodoslovlja i izvaci), a svećenik je odgovoran za točnost činjenica upisanih na izvacima koje daje.²²

Dakle, na terenu su sami svećenici uviđali da s reduciranim podacima može lako doći do zabune, npr. u selu mogu biti u isto vrijeme dvije osobe s imenom Mato Korona, tako da su uz podatke o ocu dopisivali i podatke o majci (posebno njeno djevojačko prezime). O upisivanju nadimaka, radi razlikovanja pojedinih obitelji, a koji su kasnije prerastali u prezimena nešto više reći ću u posebnom poglavlju. Prije toga ću navesti nekoliko primjera različitih upisa u matice rođenih.

Prvi je primjer iz nepoznate župe koju u cijelosti donosim u prilogu. Ona je primjer ranog upisivanja u matice, tako da vidimo da podaci koje ona nudi nisu dovoljni za potpunu identifikaciju osoba, uostalom ne može se na prvi pogled odrediti niti o kojoj je župi riječ.

*"Rodi se sin Šimun Vukoevića nemu ime Martin nega santuli Matij Rogo-
mentić i Manduša Sušića i ja dom Dunat ki to pisa."*²³

---

²¹ *Vizitacije zadarske nadbiskupije*, kutija 2.

²² Vlačić, Lj. N. (1909.): *Austrijsko bračno (ženidbeno i udadbeno) pravo*, Ručna knjiga za parohijsko sveštenstvo sviju zakonom priznatih religija ili vjerskih zadruga, Hrvatska štamparija Trumbić i drug, Split.

²³ DAZd, *GLAGOLJSKA MATICA ROĐENIH*, (1580.-10.01.1599.)

Nešto kasnije su dom Dunat i don Luka upisima počeli dodavati i ime majke. Slični je slučaj sa svim ranim maticama na zadarskom području.²⁴

Drugi je primjer iz župe Sutomišćica, gdje je svećenik natjeran, vjerojatno, potrebama koje su se javile u praksi, u matice upisivao i djevojačko (rođeno) prezime majke.

"1799 na 5 decembra

Ja don Jive Vlahić parok od Sutomišćice karstih ditića rođena na 26 novembra od oca Šime Grdovića i matere Jerke od Franinih pravih družbenikov s(ve)toga matrimonija komu nazvah jime Nikola Bože i Gašpar. Kumi su bili Ante Perić i Mande Jadrijeva oba od ove parokije S(vete) Fume."²⁵

Slijedeći je primjer nešto složeniji, upis iz mjesta Kali, gdje svećenik spominje i imena djedova (očevog i majčinog oca) i to, vjerojatno, jer je povećanjem broja stanovnika u selu u isto vrijeme postojalo nekoliko osoba s istim imenom i prezimenom, čak i s istim imenom i prezimenom oca. Svatko tko je pokušao napraviti rodoslovlje svoje obitelji suočio se s činjenicom da zbog oskudnih podataka ne može identificirati svog pretka. S tim su se problemima vjerojatno suočavali i sami svećenici pa su u kasnijim knjigama dodavali što više podataka.

"na 9 zugnija 1797.

Ja don Jive Dražić parok carkve S(vetoga) Lovrinca u selu Kali karstih jednoga ditića ročena na 1 ovoga od zakonitih zaručnikov Šime sina po(kojnoga) Mate Koronova i negove prave zaručnice Mande kćere Mate Franova komu ditićiu stavih ime Šime i Mate. Bi kum Bože Šarin i kuma Jele Kunčuratova oba od ove parokije."²⁶

Osim tih jednostavnih, pojavila se potreba za složenijim vrstama upisa, poput prijenosa upisa, odnosno naknadnog upisa. S obzirom da su se upisi vršili, kao danas, na temelju pravila ili zakona, temelj svih upisa, koje sam uočila, u glagoljskim je maticama bilo mjesto rođenja ili krštenja, vjenčanja, ili smrti. S druge je strane vjerojatno postojala potreba evidencije za sve stanovnike tog područja tako da je bilo potrebno evidentirati i druge činjenice koje se tiču stanovnika koji imaju službeno prebivalište u toj župi. Zbog toga su oni koji su se krstili u drugoj župi prebacivali svoj upis u župu po prebivalištu.

---

²⁴ Npr. NAZd, *Glagoljska matica krštenih Lukoran 1590.-1613.*

²⁵ DAZd, *Glagoljska Matica krštenih Sutomišćica 1739.-1825.*

²⁶ DAZD, *Glagoljska Matica rođenih Kali 1683.-1825.*

"1770 na 17. agusta

*bi donešena feda od karsta Marije hćerke Ante Grdovića ka biše rođena u Gaženicah godišća 1765. na 18. marča a rođena na 1 istoga a karšćena od don Jakova Smoljanovića s dopušćenjem gosp(odin)a don Mihe Brižića paroka od Bibin. Bihu kumi Jure Sikirić i Franica Sikirića njegova žena a materi jime Mande ka bi prava zaručnica Antina. Pisah ja don Jive Vlahić vice parok od Sutomišćice."*²⁷

Danas se naknadni upisi vrše samo na temelju dokumenata u kojima je vidljivo da se činjenica rođenja (a i vjenčanja i smrti) dogodila u inozemstvu (a ne u drugim dijelovima Hrvatske).²⁸ Iako kod župe Sutomišćica imamo za primjer i jedan slučaj prijenosa upisa iz inozemstva, takvi su slučajevi u glagoljskim maticama rijetki.

*"Bi donešena feda od karsta Marii hćere Jive Grdovića ka biše roena u Veroni godišća 1742 na 12 marča a kršćena na 19 istoga od don Dunata Liberi Arkipevi od Verone i bihu kumi gos(podi)n Petar Karara i Margarita Karara materi ime Anica. Pisah Ja don Mate Brižić parok."*²⁹

Bilježenje prezimena u maticama³⁰

Upisi prezimena u matične knjige na početku nisu bili određeni pravilima, već su samo služili za identifikaciju osoba na koju se upis odnosio. Često se ta identifikacija i nije mogla u potpunosti obaviti jer se za jednu osobu upotrebljavalo i po nekoliko prezimena (patronimik po ocu, djeđu ili pradjedu, obiteljsko prezime i nadimak osobe, katkad i nadimak njegovog oca ili drugog pretka). Ako je osoba došla iz nekog drugog mjesta, znala je dobiti prezime po tom mjestu. Dakle, po samim matičnim knjigama, ali i drugim evidencijama te raznim dokumentima možemo zaključiti da su prezimena do današnjih dana nestalna. Takvo je stanje ostalo do današnjih dana, zapravo sve do 1993. godine kada je stupio na snagu novi Zakon o državnim maticama Republike Hrvatske³¹, te Zakon o osobnom imenu³² u

²⁷ HAZD, *Glagoljska matica rođenih Sutomišćica 1739.-1825.*

²⁸ *Zakon o državnim maticama RH*, Narodne novine RH br. 96/1993., čl. 40.

²⁹ HAZD, *Glagoljska matica rođenih Sutomišćica 1739.-1825.*

³⁰ Ovo je poglavlje detaljno obrađeno u Zborniku Otok Rava, članak Grozdana Franov-Živković: *Stanovništvo otoka Rave na temelju matičnih knjiga i ostalih evidencija ravске župe*, str. 447.-471.

³¹ *Zakon o državnim maticama RH*, Narodne novine RH br. 96/1993., čl. 25. *Matičar upisuje u državne matice samo one činjenice i podatke koji su mu prijavljeni odnosno koje sadrži akt nadležnog tijela. ... Ako postoji osnovana sumnja da pojedini podaci koji se upisuju u državnu maticu nisu točni, matičar je prije upisa dužan provjeriti točnost tih*

kojem je naloženo da matičar ne smije mijenjati svojevóljno ime ili prezime osobi već točno prepisivati iz već postojećih evidencija. Matičar posebno ne smije upisivati podatke samo na osnovu izjave stranke bez prethodne provjere. Već je i ranijim zakonima bila utvrđena odgovornost svećenika i matičara za točno vođenje evidencija.³³ Unatoč tim zakonima, događala su se brojna preoblikovanja prezimena. Preoblikovanje prezimena iz jednog u drugo pronalazimo u maticama sve do današnjih dana. Utvrđivanje je identiteta ponekad iz navedenih razloga vrlo složeno. Problem nastaje i ako su matične knjige (ili dijelovi knjige) uništene ili nestale, a prema sačuvanim glagoljskim maticama možemo primijetiti da nisu bile uvijek uredno vođene, pa u pojedinim maticama nedostaju neki upisi (što možemo primijetiti uspoređu-

---

podataka. Po članku 30. Nakon zaključenja upisa, ispravke u državnu maticu matičar smije izvršiti na temelju rješenja županijskog, odnosno gradskog ureda na čijem području se vodi državna matica... Danas to obavljaju uredi državne uprave u županijama namjesto županijskih ureda.

³² *Zakon o osobnom imenu, Narodne novine RH br. 69/92, čl. 6. O zahtjevu za promjenu osobnog imena rješava općinski organ uprave nadležan za opću upravu u mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva. Danas to više ne rješava općinsko tijelo, već ured državne uprave u pojedinoj županiji, odnosno njegova služba za opću upravu. Matičar je dužan po čl. 10. istog zakona pravomoćno rješenje odmah upisati u matice i dostaviti obavijest o promjeni osobnog imena tijelima koji vode evidencije o građanima (drugim matičnim uredima radi evidencije o vjenčanju i državljanstvu osobe, maticama rođenih za maloljetnu djecu, policiji, popisu birača i dr.).*

³³ *Vlačić, 1909., 176.: Svećenik, koji se pokaže nemarnim prema zakonskim propisima u pogledu vođenja Matica, kazniti se ima novčanom globom u iznosu, koji odmjeri nadležna politička vlast. O. V. 20/8. 1816., br. 13529; O. M. 30/9, 1857. Isto, 179/80: Pri upisu roditelja djeteta, koje se donese svećeniku na krštenje, ovaj treba da je stalan, ili ako to nije, da se pouzdano uvjeri: 1. da je žena, za koju se veli da je mater djeteta, zaista njegova mater; 2. da je ime, koje je od nje označeno, pravo njeno ime. Ako je mater strankinja, dvojica svjedoka poznatih svećeniku, imaju dati izjavu, da poznaju mater i da je označeno ime njeno pravo ime. Svjedoci ovi imaju potpisati Maticu rođenih. Ako se ne mogu privesti takova dva svjedoka, svećenik treba zabilježiti ime matere dodavši riječ: po kazivanju, i slučaj prijaviti mjesnoj političkoj Vladi, da ova ispostavi, da li je odnosno ime matere pravo njeno ime, te zatim da prema priopćenju ove Vlasti ispravi; 3. da je čovjek, za koga se veli da je otac djeteta, odista bračni drug matere.....Kad je jednom upisan odnosni slučaj u Maticu, svećenik eventualne pogreške sam po sebi ne može ispravljati, nego radi toga mora potražiti pismenu dozvolu od Namjesništva. Svećenik će preko Konsistorije uputiti Namjesništvu izvadak pogrešno ubilježena u Maticu slučaja sa odnosnim ispravama, na osnovu kojih imadu se ispraviti počinjene pogreške. Namjesništvo za tim preko Konsistorije, daće nalog Parohijskom Zvanju, da u Maticu upiše odnosnu promjenu ili dometak, i da u "Primjedbi" naznači daje to naknadno izvršeno po ovlaštenju iste Vlasti. O. V. 25/5. 1824., br. 8064....Počinja prijevaru, koja u nekim okolnostima postaje zločin, onaj koji iskrivi neku javnu ispravu, npr. Parohijsku maticu, otisak pečata itd., te biva kažnjen prema okolnostima od šest mjeseci do pet godina. K. Z. čl. 197.-199., 202.-204.*

jući podatke u drugim evidencijama, npr. knjigama duša ili anagrafima).

Dakle, nije jednostavno izvoditi zaključke i povezivati određena prezimena te prijelaz iz jednog u drugo. U najstarijim maticama dolazi do prožimanja dva, pa čak i više prezimena za jednu obitelj, tako da nastaje komplicirana mreža od nekoliko prezimena kod više članova neke obitelji, što znatno otežava zaključak o tome kako se zaista odvijao razvoj prezimena, a s tim u vezi i različitih društvenih i ekonomskih odnosa.

Osim patronimika, matronimika i raznih nadimaka, nastajale su i varijacije istog prezimena, bilo da je riječ o neprovjeravanju podataka i upisima na izjavu svjedoka ili po sjećanju, ili da je problem nastao nakon što su se matične knjige počele pisati latiničkim slovima, tako da svećenici nisu na početku upotrebljavali određene znakove, primjerice k, č, ć, š, ž i dr. Dok u glagoljici postoji velika razlika u izgledu slova š i s, u prvim upisima latinicom nije upotrebljavano slovo š, već je bilo korišteno samo slovo s. Zbog toga su nastali brojni problemi, štoviše i situacije kada su braći u maticama upisivana različita prezimena (npr. u Ravi prezime Simičić – Šimičić, usp. Simičić).

Nova su se prezimena javljala i radi razlikovanja pojedinca unutar sela, ali i unutar jedne mnogobrojne obitelji. Naime, porastom broja stanovnika pojavio se i velik broj obitelji istog prezimena, tako da su se radi lakše identifikacije namjerno davali nadimci, ili patronimici, ili matronimici, koji su kasnije prerasli u prezimena. Ukoliko su se nova prezimena pojavila s doseljenjem, u takvim slučajevima, svećenici su upisivali odakle je tko došao.

Do sličnih je zaključaka došla Ivna Anzulović u svom radu "O opstojnosti hrvatskoga pučanstva sjeverne Dalmacije iz predturskoga vremena"³⁴: "Veliki broj prezimena sa zadarskog područja možemo kontinuirano pratiti od srednjeg vijeka, te njihova kretanja po pojedinim mjestima. Mnoga od starih prezimena se s vremenom mijenjaju, tako da često nadimak postaje prezime, pa ako nam to nije poznato, određeno prezime iz tog razloga može se smatrati novijim na tom području, iako ono može potjecati još iz 14. st." Dalje navodi niz primjera takvih prezimena.

2. Upisi u maticu vjenčanih

Kod vjenčanja nema primjera prijenosa upisa, odnosno naknadnih upisa. Jedino je pravilo bilo (iako se dozvolom biskupa moglo i ovo zaobići) da se obred vjenčanja obavi u župi po prebivalištu nevjeste.

---

³⁴ Ivna Anzulović: "O opstojnosti hrvatskoga pučanstva sjeverne Dalmacije iz predturskoga vremena", Zadarska smotra 4-6 (Domača rič 5), Zadar 1998.

Evo nekoliko primjera službenih dopisa vezanih uz dozvolu vjenčanja u župi ženika pisanih kurzivnom glagoljicom:

"Prisvi/tli/ i pruzvišeni go/spodi/n gospodaru momu go/spodi/nu biskupu ninskomu dajen na znane da je Jure Antunović iz Islama isprosija Katu ženu pokoinoga Petra Tokića iz Vrha i budući napovičeni tri puta u tri blagdani zapovidani i ne budući se našla ni edna zaprika ka bi mogla zapričiti S/veti/matremonij, ma ni moga poiti svati u Varsi, budući da su se dva ženila od kuće, sin istoga Jurića iz Islama, a nimajući komu ostaviti svoje kuće niko ćemo dočekati b/a/raću i tako moli vaše gos(post)vo da bi svemu dali licenciju da bi ga negov parokijan vinča, a sluga vaše milosti.,

*Parok od Islama don Gargo Burmeta vami sluga poniženi*³⁵

(don Grgo Burmeta (Burmetić) je bio parok od Islama i Suhovara oko 1728. godine.)³⁶

Slijedeći je dopis pisan oko 1771. godine iz nepoznatog mjesta:

"Pozdrav gospodine

Ja san primijo vašu častnu knigu u kojoj razumin svaka koja mi pišete i ja san napovidijo jedan put prija nego mi je došla druga knjiga vaša, a kašne dva puta ondi gospodi kod je bili otešla ove iste divojke nevista za riščanina. Pak mi je pisa poko(j)ni prisvitli Biskup da ji ja vinčan kako je moja ovca, pak su otišli k nemu pak kako je bijo bolesta(n) i dolazaše mu ono u glavu. Onda mi piše da mu ne iman zato višje glave razbijati, već da jim pušta da je oni vinčaju onde.

Ja san pušta pak su su se šalili kašne da nije bilo kako san ja otije već kako oni ote. I ako mi imamo biskupa onde pravo je da ja moju ovcub vinčan, kako zapovida zakon crkovni jer ni vi popovi za lu stvar razdrišuju žene, onde činte da ja moju ovcu vinčan. A za kuću doša je starešina. Ponukajte ga, molim vas. I šalen van jeda/n/ par palastrov za luba(v) i da ste zdravi i veseli.

Mnogo po go i go(spo)daru momu

*Do/n/ Josipu Jurinoviću dostojnomu vikariju i žaknu Iarki
u Nin.*³⁷

Na kraju ću pokazati i jedan primjer upisa u maticu vjenčanih. Iz upisa vidimo da nema datuma ili godina rođenja ženika i nevjeste, a ni

---

³⁵ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

³⁶ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

³⁷ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

ostalnih podataka (npr. nedostaju podaci o majci) koji su kod pojave tabelarno pisanih matica morali biti upisani u posebno za to predviđene rubrike (dakle, nisu smjeli biti izostavljeni jer je sam obrazac zahtijevao upis podataka o majci):

"1631 na 7 novembra

Pokle biše učineni tri napovidi tri blagdani zapovidi i nebudući se slišale noedno zapričene ili zapor meju Mihovilom sinom Šimuna Šulića i Marom hčerju Šimuna Karinova ja dom Jivan Nižić parohijan od Kali združih i skupih u matrimonij zgore rečenih Mihovila i Maru u crikvi svetoga Lovrinca u Kali, a oba bihu iz Kali. Svi(do)ci na to Jurai Nižić i Lovre Šulić."³⁸

3. Matica umrlih

Upis se u matici umrlih vrši prvenstveno po mjestu smrti. Naravno, većinom su to upisi gdje je mjesto smrti i mjesto ukopa u istoj župi. Međutim, postoje upisi gdje je mjesto smrti i mjesto ukopa nepoznato, odnosno slučaj kad osoba nestane (npr. utopljenici), a i upisi gdje je poznato mjesto smrti i mjesto ukopa, ali je na području izvan rečene župe, tada se upisuju po prebivalištu (kad je osoba umrla u karanteni, odnosno lazaretu, u slučaju različitih zaraznih bolesti).

U današnje se vrijeme u maticu umrlih ne upisuje uzrok smrti, već se u prilogima koji se vode u arhivi nalaze potvrde o smrti koje je izdao liječnik, s detaljnim opisom uzroka smrti ili sudskim rješenjem, ako se smrt morala iz nekog razloga dokazivati na sudu (slučaj kada je osoba nestala). U tabelarnim je maticama 1825.-1946. bila obaveza popuniti rubriku u knjigama o uzroku smrti (ta rubrika danas ne postoji), još ranije, u glagoljskim je (narativno pisanim) matičnim knjigama ovisilo o svećeniku hoće li napisati uzrok smrti. Većina svećenika ga je ipak upisivala, ali samo kad je u pitanju bio neobični slučaj, kao na primjer ako je u pitanju bila epidemija ili neka druga bolest, te ubojstvo ili nesretan slučaj. Npr. u matici umrlih za mjesto Ravu svećenik je upisivao za svaku osobu kojoj nije znao uzrok smrti (neovisno o starosti umrle osobe) da je umrla *"od bolesti naravske."*³⁹

Dati ću niz primjera načina upisa u maticu umrlih iz glagoljske matice umrlih župe Sv. Eufemije u Sutomišćici.⁴⁰

---

³⁸ HAZd, *Glagoljska matica vjenčanih Kali 1623.-1711.*

³⁹ NAZd, *Glagoljska matica umrlih Rava 1737.-1830.*

⁴⁰ HAZd, *Glagoljska matica umrlih Sutomišćica 1765.-1825.*

20. ⁴¹"1777 na 16 maja priminu dobri i vridni naučitelj don Mate Brižić vikarij i parok ste crikve od godišć 75 incirka. Priminu u viri ste matere crikve Rimske umri u gradu u seminariju arvaskim bi ispovidan i pričešćen stim uljem pomazan bi mu preporučena duša i bi pokrepljen načas od smarti od redovnikov onoga grada bi sprovodjen od don Mate Nižića njegova kapelana bi pokopan u crikvi Blažene Gospe od Luzarija u Preku Bog mu da rajsko stanje."
21. "1778 na 10 novembra priminu don Jive Špar od godišć 35 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidan i pričešćen i stim uljem pomazan, priporučena duša i bi pokriplena načas od smrti ovo sve od njegova brata don Šime budući priminu na Murvici a don Šime bi tad na Grusi u parokiji a bi sprovodjen od mene paročana (preko ovoga pšisna Don Jive Vlahića – ili iznad?) i bi pokopan u crikvi svete Fumije."
22. "1784 na 8 luja priminu Kate Ivanova od godišć 30 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidana i pričešćena i stim uljem pomazana, priporučena duša a pokriplena od smarti od gosna Šime Barića paroka od Dikla koja bi zavurena na Puntamici u vrime šeraje i sprovodjena od istoga bi pokopana u crikvi Gospe u Miri više grada."
23. "1784 na 9 luja priminu Ante Ivanov od godišć 27 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidan od fra Vicenca Ikovića koji tad bi na Puntamici u vrime šeraje i bi pokopan u crikvi Blažene Gospe više Ravnice."
24. "1784 na 13 luja priminu Franica Baričeva od godišć 30 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidana i pričešćena i stim uljem pomazana, priporučena duša a pokriplena od smarti od gosna Šime Barića paroka od Dikla koja bi zavurena na Puntamici u vrime šeraje i sprovodjena od istoga bi pokopana u crikvi stoga Petra u Diklu."
25. "1784 na 14 luja priminu Mate Čubanov od godišć 24 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidan i pričešćen i stim uljem pomazan, priporučena duša od gosna Šime Barića paroka od Dikla i bi pokriplena od smarti od poš oca Fra Vicenca Ijakovića i bi sprovodjen od čnoga paroka i bi pokopan u crikvi stoga Petar u Diklu."

---

⁴¹ Broj koji se nalazi ispred upisa je iz matica koje je vodio don Ive Vlahić parokijan (župnik) u župi sv. Eufemije u Sutomišćici. Njemu su bile pripisane i neke od Propovijedi koje se nalaze u HAZU u Zagrebu. Npr. IV a 80/40. Ovako je uredno vodio matice sve do svoje smrti 1803. godine).

26. "1784 na 16 luja priminu Jive Pantalon od godišć 45 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidana i pričešćena i stim uljem pomazana, priporučena duša a pokriplena od smarti od gosna don Jure Jovića paroka od Arbanasa i bi sprovodjen od gosna don Mate Grdovića i bi pokopan pri crikvi u crikvi Blažene Gospe više Ravnic u vrime šeraje."
27. "1784 na 22 luja priminu Jele Jivanova od godišć 24 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidana i pričešćena i stim uljem pomazana, priporučena duša a pokriplena od smarti od gosna don Ante Pešića paroka od Bokanca a bi sprovodjena od gosna don Šime Barića paroka od Dikla bi pokopana pri crikvi Blažene Gospe više ravnic u vrime šeraje."
28. "1784 na 29 luja priminu Luce Franina od godišć 20 incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidana i pričešćena i stim uljem pomazana, priporučena duša a pokriplena od smarti od mene paroka don Ive Vlahića i sprovodjena od istoga bi pokopana u crikvi Ste Fumije."
29. "1784 na 5 agusta priminu Mirka Čubanova od godišć pedeset incirka. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidana i pričešćena i stim uljem pomazana, priporučena duša a pokriplena od smarti od gosna don Šime Čubana na Šenitadi budući tad bili u brodu u Kuntumaci bi pokopana u cemljku blagoslovljenu u mistu znanomu kod Lučanina više grada."
221. "1787 na 14 agusta u ovi dan utopiše se Ante Šimić 30, Tomica Šimićeva 18; Jerka Šimićeva, Ive Šimić CDVC; Mate Vitulić od godišć 30 incirka ovih telesa ostaje u moru nebudući se naša nijedan od njih."
247. "1790 na 19 jenara
u ovi dan utopiše se Tome Petrić od godišć 40 i Šime Barić od godišć 30 i Pave Petrić od godišć 20 incirka ovih telesa ostaše u moru."
255. "1790 na 2 luja priminu Kate Ivanova od godišć 18 incirka. Priminu u viri ste matere crikve a pričestiti se nemogaše čića gdi nepristano bljuvaše bi pomazana stim uljem, priporučena duša a pokriplena od smarti od mene paroka don Jive Vlahića i sprovodjena od istoga bi pokopana u crikvi svete Fumije."

263. "1790 na 11 novembra priminu Jakov Pantalon od godišć 42 incirka. Priminu improvižamente budući da bi ubijen bi mu dato sto odrišenje o d gosna don Mate Ivanova i bi sprovodjena od mene paroka don Jive Vlahaća bi pokopan u crikvi svete Fumije."
302. "1794 na 14 febrara priminu Matija hći Pere Kačana od godišć 18 incirka i ova upra izgubi rič i budući pokazala bilig za učinit ispovid bi joj dato sto odrišenje. Priminu u viri ste matere crikve bi ispovidana i pričešćena i stim uljem pomazana, priporučena duša a pokriplena od smarti od gosna don Bože Grgureva i sprovodjena od istoga bi pokopana u crikvi svete Fumije. Pisah ja don Jive parok."
342. "1797 na 16 agusta priminu Jure sin pok(ojnoga) Jivice Matijina od godišć 49 incirka. Priminu u viri s(ve)te matere carkve bi ispovidan i pričešćen s(ve)tim uljem pomazan bimu priporučena duša od kurata od Zadra bu(du)ći umra ušpitalu i bi pokripljen načas od smarti bispovidan od gos(podi)na don Keka kanonika Smiljačića i bi pokopan u carkvi s(ve)toga Šime u Zadru."
367. "1801 na 31 maja priminu Stoše hći Ante Matešina od godišć 20 incirka. Priminu u viri s(ve)te matere carkve priminu improvižamente budući patili bolest od padavice najdoše ju martvu bi sprovodjena od mene paroka don Jive Vlahaća i bi pokopana u carkvi s(ve)te Fumije."
- "1803 na 25 luia priminu don Ive Vlahać od godišć 70 incirka. Priminu prez sakramenta svetoga ula i priporučena duša budući mu doša kolp to ijst iuca i najdoše ga mrtva u kući bi sprovoče od Don Ive Košte parokiana od Preka pokopan u crikvi s(ve)te Fumije."
- "1803 na 10 otopra priminu Pere Kačan u Ninu na fabriki Mafrina i onamo bi pokopan od godišć 70 incirka."

"Nota od dice muških i ženskih ki su sprovodjeni od mene din Jive Vlahaća vice paroka i moga kapelana don Pave Grdovića selov Sutumišćice i Preka godišće 1767. od prvoga dni setembra do prvi marča 1768.⁴²

Sprovodih muških dice	15
Sprovodih ženskih dice	21
Od prvi marča 1768 do prvi setembra sprovodih muški dice	3
Sprovodih ženskih dice	2
Od prvi setembra do prvi marča 1769. sprovodih muških dice	1
Sprovodih ženskih dice	4"

⁴² HAZd, Glagoljska matica umrlih Sutomišćica 1765.-1825. Svećenik je s druge strane knjige vodio poseban popis umrle djece u periodu od 1.09.1767. do 9.10.1824.

Primjer iz ovog dijela matice umrlih u kojem su se upisivala samo mala djeca:

"1769 na prvi marča

priminu Luce hći Jivice Čubanova od misecih 2 incirka"

U glagoljskoj matici umrlih Bibinje se nalazi primjer naknadnog upisa u maticu umrlih⁴³:

Mu. str. 116

*"1767. na 14 otombra priminu **Kate** žena **Ive Karabana** od Bibinj u viri s(vete) carkve bi ispovidana pričeščena i dato ijoi s(veto) ulje od don Mije Brižića paroka da li on biše zaboravio zapisati i zato zapisah ja don Josip Vuica budući molen. Bi ukopana u carkvi s(vetoga) Roka u Bibinan."*

U slučajevima kad nedostaje upis, danas se vrše naknadni upisi osobe preko upravnog postupka. Dakle, matičar ne može osobu koja nije upisana upisati svojevolutno u maticu (kao što je u gornjem slučaju napravio svećenik), već njemu nadređeni službenik donosi rješenje u upravnom postupku koje matičar zatim upisuje u matice.⁴⁴

4. Ostali službeni kodeksi

Uz matične se knjige vodilo i niz ostalih evidencija koje nam danas mogu poslužiti za upotpunjavanje podataka u matičnim knjigama. Npr. *madrikule bratovština* koje su uz pravila bratovština (skula), vodile popis prihoda i rashoda te djelatnosti. Uz to su bratovštine vodile i popis članova, te popise sudaca, prokaratura ili geštalta po pojedinim godinama.⁴⁵

Zatim postoje *godari (knjige godova mrtvih)* koji mogu poslužiti u slučajevima kada su matice umrlih nestale. Naime, godar je knjiga pisana po datumima smrti za neko duže razdoblje, npr. od 200 godina, kao na primjer

---

⁴³ NAZd, Glagoljska matica umrlih Bibinje 1713 - 1825., transliteracija upisa je napravio don Pavao Kero

⁴⁴ *Zakon o državnim maticama RH*, Narodne novine RH br. 96/1993., čl. 30. i 39.

⁴⁵ NAZd, *Glagoljska madrikula Gospe Karmela i Duš od Purgatorija župe Sutomišćica od 1743. – 1821.*, str. 19.

Na 3 otombra 1802.

Budući braća na braščini obraše za suca Skule Duš od Prgatoria Pavu Blasića prokaratura Juru Perića gaštaldi Antu Dražovića i Grgu Garžanova primi sudac u skrin pinez gro(ša):259 (arapski); l(ib)r(e):7, od kih da s volon braće na dobitak Šimi Jadrijevu cekina 2; depiju Vidu Franinu cek(ina): 6. i primi od Vida cek(ini): 1 koga dade (Jakovu – prekržiženo) Blasiću obeća dobitka l(ib)re. 12 tako i Jadrijevu obeća l(ib)ra: 24 i tad prida račun Mate Franin i ne osta dužan nišće. (Ime sudca iz prethodne godine je zapisivač pogrešno zapisao jer je 1801. bio sudac Ante Franin, a ne Mate Franin).

godar otoka Rave⁴⁶ ili godar mjesta Kali⁴⁷. Godari su katkad vođeni na način da, osim imena i prezimena, navode i godinu smrti osobe, što uz dan i mjesec pod kojim je umrli upisan čini potpuni datum kad je osoba umrla (ovo je značajno u slučaju da je matica umrlih pojedinog razdoblja uništena ili nestala. Praktički preko uredno vođenog godara možemo rekonstruirati osnovne podatke iz cijele matice umrlih).

Knjiga stanja duša (Ventarij od duš) je evidencija knjiga koja olakšava praćenje preoblikovanja prezimena i može pokazivati i brojčano stanje pučanstva po godinama (primjer stanje duša otoka Rave).⁴⁸

Postoje i *knjige krizmanih* u kojima ponekad možemo naći podatak da su krizmana djeca koja iz nekog razloga nisu bila upisana u maticu krštenih (radi neuredno vođenih ili nestalih matica).⁴⁹

Uz te knjige postoje i *Ribarski troškovnici*⁵⁰ te *knjige prihoda i rashoda* u kojima osim gospodarskih podataka možemo naći i poneki podatak o osobama, zatim razni *libri dužnika, popisi ispovjedanih i pričešćenih, libri lašov* i *blagajnički dnevnic*.

5. Usputni zapisi u maticama

Svećenici u maticama nisu samo unosili službene upise već su katkad dopisivali razne komentare, povijesne podatke, molitve, pjesme...

Na početku se matice ponekad nalazi tekst koji se odnosi na datume gradnje (dogradnje ili obnove) crkve ili početke pisanja matice.

Evo jedan primjer teksta koji se odnosi na dogradnju crkve u Kalima:⁵¹

Lijeva strana knjige je ispisana latinicom, a na desnoj je isti tekst napisan glagoljicom:

" 1698

Na prvi setembra ja Don Mate Longinov parohijan crkve s(vetog) Lovrinca u Kali učinih ovi libar za jistu crikvu u Kali u kon se libru budu pisali bitja umrših.

---

⁴⁶ NAZd, *Godar župe Rava 18. i 19. st.*, pisan latinicom, prijepis ranijeg glagoljskog godara

⁴⁷ NAZd, *Glagoljski Godovi mrtvih mjesta Kali 1680.-1873.*

⁴⁸ NAZd, *Glagoljski ventarij od duš otoka Rave 1657.-1709.*

⁴⁹ NAZd, *Glagoljska matica krizmanihza otok Ravu 1618.-1635.* (uvezana u zajedničku knjigu s maticom krštenih, vjenčanih i umrlih).

⁵⁰ NAZd, *Glagoljski ribarski troškovnik otoka Vrgade*

⁵¹ HAZd, *Glagoljska Matica umrlih Kali 1698.-1753.*, tekst sam objavila na Internetu na stranici "Mala početnica kurzivne glagoljice", 2002. godine.

I jisto to godišće fabrika se crikva u Kali od svega komuna i uzesmo ugospodina Matijaca dukat 100 din sto na live na sto šest plaćati dokle se glave vrate.

Ja jisti pop Don Mate bih tote prvo voga parohijan godišć 9 i miseci 9"

Drugi je primjer pjesma na početku matice umrlih župe Sutomišćica:⁵²

" 1765 na 25 luja u Sutomišćici

Ja don Jive Vlahić viceparok poč(e)h pisati na ovi libar

*Promislimo braćo što smo
razmislimo da prah i zemlja jesmo
uzvišenost i dika od našeg tila
nije drugo nego kako i gnjila
dakle ako želim dušu spasti
valja ti daleko od riha stati
jer kod griha blizu stojeći
dušu š nime greš moreći
i (s)marti duši nije veće
što kad se čovik u grih upreći
jer grih dušu kruto umara
i stvoriteljem nju rastavlja
a kad se duša po grihu z Bogon rastane
tada u sve nevolje ona upane
i pokle je u nevolju upala
i z Bogon se rastala
dobila je vične muke
koje nisu učinene od Božje ruke
kojim nije svarhe nedospitka
nego vičnja muka uvik vika
jakih jesu plači i jauci
koji nisu uzdrže u desnici Božjoj ruci
koja jo je kruto rasrdjena
od grišnika na sržbu probudjena"*

Tu je riječ o stihovima iz mrtvačkih šekvencija (pjesama) kojih je nalazio i Štefanić u glagoljskim rukopisima sa zadarskog područja koje se nalaze u arhivu HAZU u Zagrebu. Te je šekvencije opisao i R. Strohal u

---

⁵² HAZd, *Glagoljska Matica umrlih Sutomišćica 1765.-1825*; pjesmu sam objavila na Internetu na stranici "Mala početnica kurzivne glagoljice", 2002. godine, a objavljena je i 2008. godine u knjizi *Glagoljski kodeksi Zadarske nadbiskupije* koju je priredio don Pavao Kero.

Zbirci starih hrvatskih crkvenih pjesama uspoređujući sekvencije pronađene u rukopisima arhiva HAZU sa šekvencijama iz Klimantovićeve obrednika.⁵³

5. Službeni dopisi i izvadci iz matica

Jednako kao i danas, među svećenicima se vodila službena korespondencija vezana uz poslove koje su obavljali po svojim župama. Dat ću i nekoliko primjera službenih obavijesti pisanih kurzivnom glagoljicom (jedan je pisan hrvatskom ćirilicom) o napovidima pred vjenčanje, a i o drugim obavijestima vezanima uz rad župe.⁵⁴

"I ime Isukrsta

Poklon i pozdravlene go(spodinu) parokijanu od Ražanca. A sad hoćete aku v(an) je d/e/rago napovidati u matermonii ženidbe Martina sina pokoinoga Vule Penežića iz Ražanca i Katu ćer pokoinoga Šime Nemarića iz Petrčan, a žena pokoinoga Stipana Utkovića iz Vrhov.

Pisah ja don Šime Stanić parokijan od Petrčan.

Na 6 luja 1720"

I odgovor na prethodnu obavijest:

"U ime Boga

Gospodine brate razumi jesam svaka koja mi piš(e) te i dajem Vam znati da san navistijo sina Vule Pinezića Katu Nemarića iz Vaše Parokije i morete ji združiti u sakramentu ženidbe

Luja 10

Don Mate Rukavina vice parok od Ražanca⁵⁵

Gospodarui moij

Korlat na 19 novenbr 1743

Pripoštovani go/spodi/ne i gosp(odin)u šjor arkiža/k/nu i vikariju daijem znati vašem gospodstvu da ije došla Matia ćer pokoina Bile Ražnevića s Polače za Ijuru sina pokoinoga Mate Vuleije od moije župe. I pisa mi je parok od Pola/če/ da ij bija pisa arkibiskupu knigu i odpisala i je kančelarija

⁵³ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 21., 296. – 298.

⁵⁴ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁵⁵ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

da se ima napovidati tri puta. I pisa mi je isti parok od Polače da iman napovidati i napovidi san i jedam put. A divojka sama dobre vole došla i pomirili su se isti Ražnević i Vulelia. I molim vas da mi odpišete što ću činiti i da ste mi lipo zdravo i ako možete dati policu da ide Vuleli u Zadar, a uzmite vaše što ide, to vas molim.

*d/on/ Šime Antunović
sluga vašem gospodstvu*

*šalem par goluba*⁵⁶

Slijedeći tekst je pisan hrvatskom ćirilicom (bosanicom):

*"Prisvitli g/ospodine daem na znane vašoi milosti da e pošla edna divojka u drugi zakon koja j/e/ bila učinila edno dite u Kruševu i učinila e pokoru i pošla e u parokiu proto popa Pavla za Maksima Puaču u Nadin. Meni se klela da neće poeti u drugi zakon, ali zaludu. Šalen van Stipana koi e odmamio divojku Martinovića u drugu biskupiu i da ste zdravo vaš sluga don Miho Bulić is Korlata na 30 agusta 1726."*⁵⁷

Danas se strankama kao potvrde iz matica daju Izvadci iz matice rođenih, rodni listovi i potvrde o rođenju, te Izvadci iz matice vjenčanih i vjenčani listovi te Izvadci iz matice umrlih i smrtni listovi⁵⁸.

Nekad, u vrijeme glagoljskih matičnih knjiga, ti izvadci nisu pisani na propisanom obrascu koji su uvedeni tek s tabelarnim maticama iza 1825. godine već su pisani na običnom papiru.

Jedan je od primjera potvrde ispisane na listu papira koja je pronađena u Košćićevoj zbirci propovijedi 1681.-1684. godine glasio ovako:

*"1743 na 30 jenara jua don Stipe Vihar (ili vikar) u crikvi S. Pavla u Kuklici par(o)kian krstih divičicu ročenu na 20 istoga od Jadre i Matije Menegetića družbenikov svetoga matermonija kojoj divičici postavih ime Jele. Kumi su bili Mate Benić i Kate Benića či Stipana Benića oba iz Kuklice."*⁵⁹

U HAZU u Zagrebu čuva se i potvrda o vjenčanju iz godine 1659. sa zadarskog područja

---

⁵⁶ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁵⁷ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁵⁸ *Zakon o državnim maticama RH*, Narodne novine RH br. 96/1993., čl. 42.

⁵⁹ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 256.

"1659 na 3 dni miseca agusta ... meju go(spod)inun Jurum sinom Mikulom de Dominičem i meju gospojum Madom Škodovića .... I ja don Petar Marelića parohijan jižki..... u crikvi svetoga Petra na Jižu ... " ⁶⁰

U Ninskim su spisima pronađene razne potvrde.

Dat ću nekoliko primjera potvrda o upisu u maticu rođenih, također, pisanih kurzivnom glagoljicom. Svećenik potvrđuje da je vjerno prepisao upis iz "libra od karščena" odnosno matice krštenih.

"Na 1738 na 6 aprila ja don Šime Dadić iz Vinerca karsti ditića ročena od oca Ivana Čozića i negove prave žene Vranice komu ditiću nazvaše ime Mate. Kumovi su bili don Ivan Petričević parok u Vinercu rodom iz Oliba i Mara Petričevića iz Oliba.

*U viri odčesa pišem iz libra od karščena
d/o/n Šime Dadić*"⁶¹

"Godišta Gospodinova na 1731 na 4 enara

Ja don Jure Guštera parok carkve svetoga Ante u Vinercu karsti ditića ročena od oca Šimuna Boncelića i negove prave žene Petrice komu ditetu nazvaše ime Antona. Kumovi su bili Mate Knežević i Kata Kneževića oba dva iz Vinerca.

*Ja don Šime Dadić parok izvadi ovo karščene iz libra od
karsta u viri od česa*

Na 18 marča na 1775

Budi pridata ova karta poštovanomu gospodinu don Mati Brižiću u Zadar"⁶²

"1751 miseca jenara na 1

Ja don Šime Šimić parok u Zatonu karstih ditića rojena na 22 decembra od oca Šime Peroša i njegovog prave žene Luce komu nazvah ime Nikola.

Bi kum Osip Patark, a kuma Mara Patarkova oba od Zatonu.

*Kopja od karsta izvajen iz libra carkvenoga u komu se pišu karsti
U viri*"⁶³

Slijedeće su potvrde pisane hrvatskom ćirilicom (bosanicom):

*"Kopia o libra crkve s/ve/toga Ioanna Krstitelia na Benkovcu 23 januaria
1729*

---

⁶⁰ Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 244.

⁶¹ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁶² NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁶³ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

Ioan sin Luke Pupavca o/d/ sela Perušića rođen o/d/ Anice ćeri Milovana Širića krštena kapelanom popo/m/ Simeono/m/ Končareviće/m/ kum Stipan Jvanović.

Ima slobodu oženiti se otkle može ni s kojom. Na ove strane ne ima zaprike i ima proštene i bl/a/goslov.

O/d/ g/o/spodina koi ga e kr/s/tio i sveg svoga plemena.

Ja pop Spiridon Šaponia namistnik potvrćue/m/ s mojom zakletvom.¹⁶⁴

Potvrda pisana hrvatskom ćirilicom iz 18. stoljeća, na žalost bez upisane godine:

"Ja kapelan pop Petar Ostoi kapelan od crkve Svetoga Kvrina u Bilaće krsti Nikolu Veselinovića sina Petra Veselinovića. Kumi Milisav Miodrag is Karina.

Miseca novembra dan 10.

Izvadi ja kapelan pop Vasile Ostoići izvadi iz libra od krštena po moioi duši da se nie u nu pačao nidenio nikada.¹⁶⁵

Slijedeći se primjer odnosi na potvrdu o rođenju koja nije mogla biti izdana na temelju matica, bilo da je u pitanju izgubljena matica (ili njen dio) ili raniji svećenik nije uredno vodio matice tako da krštenje nije ni zapisano. Svećenik je napisao potvrdu na temelju svoje izjave pod punom moralnom odgovornošću ili kako je on sam napisao "ja van šalen mou viru i mečem ruku na prsi" i s dva svjedoka koji tu činjenicu rođenja potvrđuju. Dakle, nije izvršio naknadni upis kao što je to napravio svećenik iz Bibinja (vidi ovaj rad poglavlje Matica umrlih) već je samo izdao potvrdu.

(kurzivna glagoljica)

"U ime Boga i Divice Marie

Od mene don Ive Milinovića parohijana od Turna Meštrovića. Pisah 3 miseca aprila. Za bud/u/ći da niste mogli nait/ krst moga žakna Mihe Oštrića, a ja van šalen mou viru i mečen ruku na prsi, da ima Miho žakan sin Šime Oštrića 21 godište i miseci 2. A da ste zdr/a/vo. I bi ovdi di ovo pisah go/spodi/n don Pere Pedisić,

I go/spodi/n don Mikula Kužinović,

I Go/spodi/n Markiol i/z/ Zadra.

Pisah ja parokijan /od Turna – prekriženo/ od Turna Meštrovića

Po moioj/ duši 1693 miseca aprila¹⁶⁶

---

⁶⁴ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁶⁵ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁶⁶ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

Potvrda iz matice krizmanih pisana kurzivnom glagoljicom u kojoj svećenik uredno prepisuje sve podatke iz matice i napominje da je krizma zapisana točno tim riječima.

"Ja don Grgo Colman parohijan crikve s/veto/ga Stipana u Luci na Jižuli groši u teretoriju od Zadr/a/ i po d/i/ocežiom gospodina arhibiskupa zadarskoga bi nam viru da u libru od /k/rizme ki se pri meni nahodi da je zapisana krizma zdolu pisana s ovimi ričami.

1778 na 16 miseca maja prisvitli gospodin arhibiskup zadarski Vanjelista Prcagi u pohojemu parohije negove svetoga Stipana u Luci bi krizman Anton sin Jivana Marčina a mati Mare Marčina po pravom matarmoniju. Bi kum Matij Žuvin iz Luke.

*I zato činim viru ja i ovo sam pisa mojom rukom u Luci da je vamo i ja don Grgo potvrđujem s prisegom kako je od zgora pisano."*⁶⁷

Jižula groša = Dugi otok

U potvrdama o ređenjima žakna pojavljuju se i podaci koji se čuvaju u maticama, npr. tko su roditelji rečenog žakna, kad je rođen i ostalo.

(kurzivna glagoljica)

"Ja don Mikula Žintiličić parokijan od Vira pišem viru Antonu sinu Mikule Mazinovića da je on sin negov po matermoniju i negove prave žene Urse i ta/j/ isti žakan nosi kavka i odiću žakansku, učiju dicu nauk karščanski i poslušan mij u svakom dilu crikvenomu, učinij žirčiciju u crikvi. Danosan napovidi sa/n/ ga u crikvi puta tri i ni se našlo niedno zapričene koj bi mu zabranilo prilti /priči/ ta sveti red i priporučuen van ga u Isukarstu priusvišeni gospod/ine/.

*Pisah ja don Mikula Žentiličić parohija/n/ od Vira na 28 marča 1702*⁶⁸.

U ruke posvećene gospodinu momu gospodinu prisvitlomu Biskupu od Nina "
Žircicij = vježbe

Među Spisima prvostupanjskog suda u Zadru⁶⁹ nalazimo izjave, rodoslovlja, oporuke, popise obitelji i ostale dokazne akte unutar spisa koji su osim talijanskim pisani i hrvatskim jezikom i to latinicom, glagoljicom, hrvatskom ćirilicom i ćirilicom.

Pokazat ću primjer rodoslovlja obitelji Padrčić iz Tkona pisan u gornjem dijelu lista kurzivnom glagoljicom, a u donjem talijanskim jezikom. Svećenik potvrđuje da je rodoslovlje vjerno napravljeno na temelju *Libra od karšćenja*. U tom rodoslovlju, koje je vjerojatno poslužilo u dokaznom po-

⁶⁷ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁶⁸ NAZd, *Ninski spisi*, posebna kutija

⁶⁹ DAZd, *Spisi prvostupanjskog suda*, kutija 19, 1797 na 27 otopra u Tkonu.

stupku prilikom ostavinske rasprave, nalazimo kao dokaz preoblikovanje prezimena Padrčić u dva nova prezimena: Božin i Kekić. Ta su preoblikovanja, vjerojatno, bila razlog potvrde, jer sud nije mogao dokazati vezu Kekića i Božina s Padrčićem.

	<i>Grgo Padrčić +</i>	
	/	/
	/	/
	<i>Bože +</i>	<i>Mij(o) +</i>
	/	/
	/	/
<i>Ante prozva se Božin +</i>	<i>Šime</i>	<i>i Bare</i>
/	/	/
/	/	/
<i>Jerko +</i>	<i>Mate</i>	<i>Ante</i>
/		
/		
<i>Ante</i>		

Ja don Jakov Lukačić (dodano – parok od Kuna (Tkona) porverčujem iz Libra od keršćenja i podpišujem svoje rukom postavljajuć pečat crikveni na 27 otopra 1797.

Zaključak

Glagoljske su matice prolazile svoju evoluciju od najjednostavnijih do složenijih upisa, a sve su bile popraćene propisima određenima Trident-skim saborom i Ritualom rimskim. Iz pregledanih glagoljskih matrica sa zadarskog područja možemo zaključiti slijedeće:

da su se u matici rođenih najprije počeli pisati jednostavniji podaci kao što su imena djece, ime i prezime oca, datum rođenja djeteta i imena kumova. Kasnije su ti podaci dopunjavani novijim podacima sukladno stanju na terenu i poteškoćama koje su se pojavile u praksi.

Jako je važna konstatacija da podaci ovise o vremenu u kojem je matica nastala te o pojedinim zapisivačima (odnosno svećenicima tj. Matičarima) koji su knjige vodili. Teorija se uvelike razlikovala od prakse. U praksi se vidi (provjerom činjenica) da li neka teorija može ostati kakva jest u prvobitnom obliku ili je treba dopunjavati, prepravljati ili umjesto nje napraviti novu. Isti je slučaj s pravilima vezanim uz upise činjenica i vođenja matičnih knjiga te službene korespondencije. Pravila su se s vremenom mijenjala i dopunjavala.

PRILOG:

U prvom periodu pisanja matičnih knjiga svećenici upisuju jako malo podataka, koji se u kasnijim razdobljima proširuju i dopunjuju. Kao primjer dajem jednu raniju maticu koja je nastala u periodu od 1580.-10. 01. 1599. godine. Karakteristično je za tu maticu da se na niti jednom mjestu (u niti jednom upisu) ne spominje ime mjesta i ime župe (crkve) te prebivalište roditelja i kumova. Dapače, na početku upisa se ne pojavljuje niti ime majke djeteta. Naziv mjesta (župe) kojoj matica pripada sam pokušala odrediti preko imena i prezimena svećenika te imena i prezimena stanovnika i usporedbom s tadašnjim popisom pučanstva i podacima o svećenicima. Matica se nalazi u Državnom arhivu u Zadru i evidentirana je ovako:

GLAGOLJSKA MATICA ROĐENIH

(1580.-10. 01. 1599.)

Župa negdje u sjevernoj Dalmaciji

Mjesni muzej Biograd N/M (18)

Inv. Br. 1621. Veličina 315x105 mm. Oštećena. Neuvezana. Na oštećenim stranicama teže čitljiva. Ima 32. str. Kurzivna glagoljica.⁷⁰

Provjerom prezimena koja se javljaju na tom području u periodu do 1608. godine (kad je izvršen Mocenigov popis pučanstva)⁷¹ te provjerom imena svećenika koji se spominju u toj matici rođenih i usporedbom s Cvitanovićevim popisom svećenika⁷² najvjerojatnije se radi o župi Ugljan, na otoku Ugljanu. Mnoge osobe s popisa stanovništva se spominju u matici.

Matica je prilično oštećena tako da se u prvih desetak listova moglo tek ponešto pročitati.

Prezimena koja se javljaju u Mocenigovom popisu iz 1608. godine su slijedeća:

Villa di Ugljan Siroccal

Don Luca Miroych parok

Antonio Sandalich – sudac

---

⁷⁰ Popis glagoljskih kodeksa zadarske nadbiskupije, (priredio don Pavao Kero), Stalna izložba crkvene umjetnosti, Zadar 2008.

⁷¹ Jelić, R. (1974.): *Stanovništvo zadarskih otoka 1608. godine*, Zbornik Zadarsko otočje, Narodni muzej, Zadar, str. 147.-205.

⁷² Cvitanović Vladislav (1960): *Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskim otocima (Glagoljaši od XV. stoljeća do danas)*, Radovi Instituta za povijesne znanosti JAZU u Zadru, sv. VI-VII, Zagreb, 201.-235.

P(re) Mathio Fratrovich
Gregorio Micocich
Zuanne Sancich
Zuanne Rogomentich
Zuanne Sandalich
Andrea Gherdovich
Simon Clancich? (ili Choncich)
Matthio Cernossia
Pauloe Bucich
Marco Clancich (ili Choncich)
Matthio Mattesich
Martin Puglissich
Mathio Puglissich
Mathio Xilla
Donado Pastor
Antonio Strichich
Marco Mathycevich-ia
Cattarina Matthycevich-ia
Orsa Mattycevich-ia
Zorzi Stanich
Simon Strichich
Simon Morovich
Matthio Morterin
Lucia Maruceva
Mathio Carlovich
Marco Spichia
Cattarina Mavrovich-ia
Simon Carlovich
Vuccho Dragozetovich
Zuanne Mattessich
Thomaso Priurich
Zorzi Tuncovich
Cattarina Ballarin-ova
Zuanne Draghissich
Gregorio Cobanovich
Mandussa Vlahovich-ia

Villa di Uglian Ponental

Mathio Zentilich – zudese
Gregorio Fatovich

Francesco Saricich
Zuanne Saricich
Antonio Vidoevich
Elena Curlinich
Simonina Vuchoevich
Margarita Saracca
Matthio Flachichievich
Matthio Mervich
Matthio Suricotta
Zuanne Vodopia
Lorenzo Vodopia
Luca Vodopia
Simon Paladich
Andrea Palladich
Nicollo Bellich
Francesco Bellich
Zuanne Bellich
Cattarina Bellichia
Maddalena Sussich-ia
Zuanne Herovich
Zuanne Micich
Lutia Micich-ia
Martin Mavrovich
Zorzi Budievich
Luca Bassich
Lorenzo Versatovich
Simon Gherganovich
Zuanne Sussich
Zuanne Pribich
Simon Pettessich
Mandiza Giardercicha-ia
Orsa Giadercichia
Zorzi Mattessich
Zorzi Jadercich
Zuanne Baressich
Catterina Baressichia
Francesco Pribich
Chiara Sarassich-ia
Simon Ducich
Anastasia Ducichia
Francesco Saletich
Zorzi Saricich

Francesco Pettessich
Martin Hrihich-ia
Martin Miroevich
Lutia Miroevichia
Zuanne Miroevich
Gregorio Miroevich
Martin Dardarovich
Andrea Sparcich
Mathio Bullicich
Simon Cercarich
Zorzi Vuchoevich
Martin Vucoevich
Zorzi Vissich
Martin Saricich

U matičnoj se knjizi javljaju ova prezimena: Virežić, Matežević, Pilušić, Dumdo, Ričić, Višić, Mirojić, Šibenčanin, Belić, Cofrović, Vitković, Radakvić, Žentiličić, Dazdarov, Fatević, Stanić, Mavrović, Tomkov, Hrelić, Paladov, Matijić, Jadarčić, Samčić, Herović, Mihić, Garbinić, Sinić, Vukoević, Karšanić, Sušić, Strikić, Vodopijić, Borin, Petešić, Rogomentić, Šaričić, Mihočić, Čarvarić, Baranić, Sandalić, Homčić, Prijurić, Gobić, Padić, Pršanić, Radulić, Matanić, Lesarić, Matijičić, Tudespić, Jilkić, Branić, Matijašić, Gadilović, Matočić, Bonzornovi, Budiev.

Svećenici koji se spominju u matici su don Luka Mirojić (u popisu se spominje kao don Luca Maroyich parocco), don Dunat – parokijan od Lukorana (u popisu stanovništva iz 1608. godine se spominje don Donato Matulich, u maticama Lukorana se pojavljuje kao don Dunat Matučić) te don Matija Fatević (ne znamo da li se radi o svećeniku koji se u popisu iz 1608. godine spominje kao Mathio Fratrovich, a Cvitanović ga uopće ne spominje). U sredini matice se pojavljuje pjesma napisana najvjerojatnije rukopisom don Luke.

TRANSLITERACIJA:

15(...?..)
Mat(...?...)
Nova (...?....)
Lov(...?...) ago(...?...)
Loe(...?...)

Na četrti agusta rodi se sin Marka Varičiča a ne ime Lovrinac nega santuli Jure (?)ivič i Stošija (?)ičeviča

1580 na 10 oto(mbura)
rodi se sin (...?....) Pilušiča na sektemba 10 kumi (.....?...) Šibenčanin i

1580 rodi se sin Jivana Sandaliča a nega santuli (Ju)re Šibenčanin i Manduša S(ušič)a i ja dom Dunat

Rodi se hči Jure Vodopijiča noi ime Klara a ne santuli dom Dunat i Mare Barova?

2 str.

Rodi se sin Ivan
Šaričiča nemu ime Gergo i nega santuli Vid Vidkič

158? Rodi se sin Luka Čarvariča nemu ime Mate nega santuli Ivan Miroič i Gašpe Višiča i ja dom

1581 rodi se hči Šime ili jive (Pe)riča ili Priuriča koi ime Mare ne santuli Matii Šibenčanin i Zabeta ( )ilunova i ja don Dunat

rodi se hči Ivana Kršanova Katarina ne santuli Lovre Vodopijič i (Jele)na Ra( )elina i ja dom Dunat

3. str.

Rodi se hči Martina Pilušiča ne ime Marga(rita) i neje santuli Martin Šibenčanin i Manduša Beliča i ja

1581 rodi se sin Jivan Cukroviča nemu ima Martin
i nega santuli Vid Vitkoviča i Kate Raduliča i ja don Dunat

1582

Rodi se hči Matija Mihina ne ime Katarina ne santuli Jurič Belin i Mare Belina i ja dom Dunat ki to pisah

1583 rodi se sin Frane Pribiča komu ime Matij nega santuli Šimun Sušiča i Agnija Matešiča i ja don Dunat.

1583. rodi se hči Milišina noi ime Katari(na) ne santuli Jure Budiev i Lucija Paladova i ja dom Dunat

1583 rodi se hći Luke Vodopijina ne ime Lucija ne santuli Jadrija D(un)dov ili D(i)dov i Jelena Miroića dom Dunat ki pisa

4 str.

Rodise sin Šimun Vukoevića nemu ime Martin nega santuli Matij Rogomentić i Manduša Sušića i ja dom Dunat ki to pisa

1583

Rodi se sin Jurića Vukoeva nemu ime Filip
Nega santuli Jivan Mihojev i Klara Belina i ja dom Dunat

1583

rodi se sin Šimuna Tomkova
nemu ime Juraj
nega santuli Juraj Vodopijin i Klara ( )iardovića
I ja Do(m) Mat(ij)

1583

Rodi se hći Matija Vodopijina ne ime Klara
ne santuli Jurai Budi( ) i Manduša Tonkova
i ja do(m)Matija Fativića

1583

rodise hći Jivana Dragišića
noi ime (K)atarina
ne santuli Šimun Sušića i Do( ) Ilića
i ja DomMat(ija)

5. str.

Rodi se sin
Nemu ime Šimun nega santuli Jurai Šibenčanin i Katarina Pribićeva
I ja dom Dunat ki pisa

1583

Rodi se sin Šimun Petešića nemu jime Mati
Nega santuli Matija Sušića i Ursa Lovri

1584.

Rodi se sin Vida Vitk(ovića)
Nega santuli Marko Stanić i Lucija Mirojića
I ja dom Du(nat)

1584

Rodi se hći Jivana Mrvića

Nega santuli Nikola Belić i Klara Stanića i ja dom Dunat

1584.

Rodi se sin Šimuna Matanova

Nemu jime Mikula

Nega santuli Mikula Bel(ić)

I žena Kamila De(k)šića i ja dom Dunat

1584

rodi se sin Matija Rugomentina nemu ime Frane

nega santuli Šimun Vukoev i Manduša Sušića i ja dom Dunat

ji(me)

Herovića ni ime Mare ne(je) santuli Mati Mihić i Kate Str...

1585 rodi se sin Jivana Šarovića nemu ime Šimun nega santuli Šimun Branić i Mara Šaričića i ja

1585 rodi se hći Lovre Vodopijina ne ime Lucija ne santuli Jadrija Paladića i žena Jela

1586 rodi se sin Mikula Mati Jurošića i Kati Karšanovi a nega santuli Šimun Favrov i Lucija Dizdarova i ja dom Luka karstih.

1586 na 2 ijule rodi se sin Luka i Mikuli Gadilovića i Luce Jisakčića a nega santuli Jurić Belić i Mare Matočića i ja dom Luka karstih

1586 na 20 27 julij

rodi se sin Anton Matiju Pilušića i Gašpari Devenevića a nega santuli Mikula (Be)lića i Lucija Belića i ja dom Luka karstih

1586 na 30 agusta

rodi se Mikuli Tomaića i Katici Fatrića sin Jivan a nega santuli Matij Mikelinić i Jelena Dardarova i ja dom Luka karstih

1586 na 18 sektebra

rodi se hći Garguru Mihočića i Luciji Sarlini i nazvakosmo je jime Jelena a neje Mate Hrelića i Manduša Vitainova i ja dom Luka karstih amen

1586 miseca sektebra

rodi se sin Šimun Matiju Žentiličiću i Mari Bonzornovi a nega santuli Vid Vidkić i Manduša Garbinića i ja dom Luka karstih

1586 miseca ova

krsti se sin Martin Frane Mirjića i Luciji Vodopijića a nega santuli Vid Vidković i Manduša Garbinića i ja dom Luka karstih

Rodi se sin Petar Šimun Matanića i Katuši Šušića a nega santuli Jurić Belić i Ursa Senčića i ja don Luka karstih

1587 na 24 agusta

rodi se sin Mihihovil Jivanu Lesariću i Jeleni Vlakini a nega santuli Mihovi Stanića i Jelena Rogomentić i ja dom Luka karstih

1587 na 3 sektebra

rodi se sin Matij Jadriju Paladiću i Luciji Falić a nega santuli Tomas Priurić i Ursa Vodopijića i jka dom Luka karstih

1587 na setembra 20 Iž

rodi se hći Jivanu Matijičiću i Ursi negovi pridruženici ime uj Margarita a neje santuli Matij Stanića i Ursa Jadarčića i ja dom Luka karstih

Rodi se sin Jerolim Tomiću Jadarčić i negovi že(ni) Manduši a nega santuli Frana Olić i Mare Marušića i ja dom Luka karstih 1587

1587 na 7 otubra

rodi se hći Stošija Jivanu Šišića i negovi ženi Manduši a neje santuli Jure Stanića i Kate Jivičina i ja don Luka karstih

1587 na 1 novembra rodi se sin Jadrij

1587 na 1 novembra

rodi se sin Mikula Martinu Pilušića i negovi ženi Klari a nega santuli Matij Stanića i Manduša Herovića i ja dom Luka karstin

1587 na 20 otubra

Rodi se hći Matija Stanić(u) i negovi pridruženici ime Margarita a neje santuli Jivan Matijčić i Zabeta Pilušić i ja dom Luka karstih

1587 na 6 deke(b)ra

rodi se hći Madalena Marketu Despiću i negovi pridruženici a neje santuli Zabeta Pilušića i Jadrij Paladić i ja dom Luka karstih

1587

rodi se hći Margarita Mati Hrelića negovi pridruženici Klari a neje santuli Gargur Mihočić i Manduša Tomkovića i ja dom Luka karstih.

1587

rodi se sin Martin Luki Mavrovića i negovi pridruženici a nega santuli Jurić Belin i Kate Jilkića i ja dom Luka karstih

1588 na dan 8 miseca per(vara)

rodi se hći Jelena Jivanu Heroviću a nega ženi Manduši a neje santuli Mikula Belin i Klara Pilušića i ja dom Luka karstih

1588 na 17 miseca pervara

rodi se sin Šimun Juriću Vukojevića i negovi žen(i) a nega santuli Jurić Belić i Mare Višića i ja dom Luka karstih.

1588 na 22 miseca

rodi se sin Matij Lovrincu Karšaniću negovi pridruženici a negovi ženi a nega santuli Matij Sušić i Mare Višića i ja dom Luka karstih

1588 na 3 miseca aprila

rodi se sin Anton Jivanu Strikića i negovi ženi Mari a nega santuli Jurić Hrelića i Jursa Vodopiića i ja dom Luka karstih

1588

rodi se sin Juraj Jivanu Mavrovića i negovi ženi Katarini a nega santuli Matij Stanića i Mare Borina i ja dom Luka karstih

1588

rodi se hći Katarina Mikuli Petešića i negovi ženi Luciji a neje santuli Matij Sušić i Jelena Mirojića i ja dom Luka karstih

1588 na 20 28 miseca aprila

rodi se sin Marko Jivanu Rogomentića i negovi ženi Margariti a nega santuli Matij Šaričić i Manduša Vukojevića i ja dom Luka karstih

Rodi se hći Mandalena Garguru Mihočića a negovi ženi Luciji a neje santuli Mate Hrelić i Manduša Vukojevića i ja dom Luka karstih 1588

1588 na 5 agusta

Rodi se sin Jivan Luke Čaravarića i negovi ženi a nega santuli Šimun Baranić i Katarina Hrelića i ja don karstih

Rodi se hći Mandalena Matija Mihiću i negovi pridruženici a neje santuli Marko Matijić i Kate Mate Višića i ja dom Luka karstih 1588

1589 rodi se sin Mihovi Jivanu Sandalića i negovi pridruženici a naga santuli Jivan Herović i Katarina Homčića i ja dom Luka karstih

Rodi se sin Šimunu Vukojevića i negovi pridruženici a nega santuli Impolit i Manduša Sušića i ja dom Luka karstih 1589 na 8 pervara

Rodi se sin Luka Lovri Vodopijića i negovi pridruženici a nega santuli Mate Višića i Kate Prijurića i ja dom Luka karstih 1589 na 9 pervara

Rodi se sin Jerolim Tomasu Prijurića i negove pridruženici a nega santuli Jivan Šarović i Lucija Paladova i ja dom luka karstih 1589

Rodi se hći Jelena Jivanu Karšanić i negovi pridruženici a neje santuli Gargur Gobić i Jelena Padića i ja dom Luka karstih 1589 na

Rodi se sin Matij Šimunu Pršaniću i negovi pridruženici a nega santuli Šimun Radulić i Jursa Višića i ja dom Luka karstih 1589 miseca febrara

Rodi se sin Jivan Vidu a nega santuli Matij Žentiličić i Jelena Dardarova i ja dom Luka karstih 1589

Rodi se sin Martin Gragoru Fatovića i negovi pridruženici a nega santuli Mihovil Stanića i Manduša Mirjića i ja dom Luka karstih 1589 miseca agusta

Rodi se hći Katarina Jivanu Mirojića a neje santuli Gargur Fatovića i Ursa Višića i ja dom Luka karstih 1589 na 1 novembra

Rodi se hći Juriću Hrelića Lucija a neje santuli Martin Mavrovića i Manduša Tomkova i ja dom luka karstih 1589 na 3 novembra

Rodi se hći Katarina Jadriju Paladovu a neje santuli Marketa Despina i Ursa Vidkovića i ja don Luka karstih 1589 na 3 novembra

1589

rodi se hći Tomija Jivanu Matijića a neje santuli Matij Stanića i Ursa Jadarčića i ja dom Luka karstih

Rodi se sin Šimun Martinu Mavrovića i negovi pridruženici Margariti a negovi santuli Franića Belića i Margarita Samčića i ja dom Luka karstih 1590 na 20 29 jenara

Rodi se hći Lucija Jivanu Herovića i negovi pridruženici a neje santuli Matija Mihić i Matija Belića i ja don Luka karstih 1590 na 5 pevrara

Rodi se sin Jivan Matiju Žentuličiću i negovi pridruženici a negovi santuli Vid Vidković i Manduša Garbinića i ja don Luka karstih 1590 na 6 pervara

Rodi se sin Juraja Luki Mavrovića a negovi santuli Marko Stanića i Klara Belića i ja dom Luka karstih 1590 na 10 pervara

Zdrav Is(use) ili zdravi s(veto)– upis je izbljedio i dio stranice nedostaje
Bože tilo od prečiste Dive vzeto
Duhom Svetim razibrano
Bogom je darovano
Zdrava Sveta (iznad dodano Bož(ja)) Krvi ku e Isus za na(s) proli
Iz presvetih rebar svojih
Ki probodoše ruke griš(nika)
Zdrava Sveta Pićo naša ka svaku
Radost k nam doniša
Zdrav Is(u)se kruh anjelski od nami odnosi svaki grih teški
Zdrav Is(u)se sinu Mari(jin)
K tebi svaki v pom(o)ć vape
Zdrav Is(u)se Boži Sinu spasi duše da ne zgину
Ki si za nas na Križ ranen
Primi nas k sebi na vike Amen.⁷³

---

⁷³ Radi se o pjesmi koju je prvi put objavio M. Divković u knjizi *Nauk krstjanski s mnoziejemi stvari duhovniemi*, čije je prvo izdanje bilo u Mlecima 1616. godine (po Vjekoslav Štefanić (1969): *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije II*, Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 62. S obzirom da je ova pjesma bila napisana u sredini matice rođenih župe Ugljan, odnosno između 10. veljače 1590. i 20. veljače 1590. (tj. ranije nego što je pjesmu Divković objavio), malo je vjerojatno da se radi o prijepisu Divkovića, iako se moglo dogoditi da je navedena stranica ostala prazna pa je svećenik naknadno dopunio. Međutim, da se ne radi o prijepisu Divkovića govore i Divkovićeви prvi stihovi koji se razlikuju od naše pjesme, a koji glase: *Zdravo sveto Božje tilo: koie si za nas na križ bilo*. Moram napomenuti i da je naša pjesma bila napisana istim rukopisom koji je vršio upise u maticu rođenih, odnosno rukopisom don Luke Mirojića za koga Cvitanović navodi da je bio matičar u Ugljanu do 1642. godine. (Cvitanović Vladislav (1960): *Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskim otocima (Glagoljaši od XV. stoljeća do danas)*, Radovi Instituta za povijesne znanosti JAZU u Zadru, sv. VI-VII, Zagreb, 201.-235.).

Rodi se sin Luka Matiju (dio knjige fali) ća a neje santuli Franić Višić i Mare Višića i ja dom Luka karstih
1590 miseca pervara

Rodi se hći Agnija Marketu a neje santuli Jadrij Paladić i Agnija Matešića
1590 miseca pervara na 20

Rodi se hći Zazabeta Martinu Pilušića i negovi pridruženici a neje santuli Mihovi Stanića i Manduša Mirojića i ja
1590 na 30 marča

Rodi se hći Margarita Šimunu Patanića a neje santuli Marko stanića i Kate Višića i ja dom Luka karstih
1590 na 1 aprila

Rodi se sin Mihovi Matija Mihića a negovi santuli Jurić Belić i Kate Višića i ja dom Luka karstih
1590 na 20 i 24 otobra

Rodi se sin Jivan Matij Stanića a nega santuli Jivan Matijčića i Mare Višića
1590 na 6 agusta

Rodi se hći Jelena Šimunu Petešića a neje santuli Jivan Herović i Margarita Rogomentića
1590 na 10 agusta

Rodi se hći Luca Ma(ti)ja Pilušića a ne santuli Mihovi Stanića i Lucija Mihičića i ja dom Luka karstih
1591 miseca maja

Rodi se sin Matij Martinu Majića a nega santuli Luka Višića i Mare Višića i ja dom Luka karstih 1590

Rodi se sin Mihovil Marku Stanića a nega santuli Jure Hrelića i ursa Matijića i ja dom Luka karstih 1590.

Rodi se sin Lovrinac Bariju Mirojića a nega santuli Jivan Sandalić i Manduša Garčinića
1590 na 10 decembra

Rodi se sin Luka Matiju Hrelića a nega santuli Gargur Mihičić i Manduša Tonkova
1590 na 16 decembra

Rodi se 2 hćere Matiju Flokićevu jime jednoj Lucija a drugoj Katarina a negovi santuli Matij Hrelić i Klara Hrelića i ja don Luka karstih na 18 jenv. 1591

Rodi se sin Antun Mikuli Belića a nega santuli Jivan Herović i Manduša Vukojevića i ja dom Luka karstih 1591 na 18 envara

1591 miseca

Rodi se hći Katarina Tomasu Priurića a neje santuli Jadrij Padića i Katarina Hrelića i ja don Luka karstih

Rodi se sin Mikula Jivanu Herovića a nega santuli Jivan Sandalića i Katarina Stanića i ja dom Luka karstih 1591

Rodi se hći Margarita Šimunu Paladića a neje santuli Mare Šarićina i Šimun Petešića i ja dom Luka karstih 1591

1592 i na 25 prvara

Rodi se sin Marko Stanića Jure a neje santuli Luka Sušića i Manduša Mir(o)jića i ja dom Luka karstih.

Rodi se sin Jivan Matija Perićui Ursi Višića a nega santuli Jurić Vukojević i Mare Miranova i ja dom Luka karstih 1592 na 10 maja

Rodi se hći Mandalena Šimunu Boetiću a neje santuli Matej Stanića i Mare Višića i ja dom Luka karstih 12 maja

Rodise sin Jivan Mati Marovću i naga santuli Šimun Vujević i Stošija Višina i ja dom Luka karstih 1592 na 20 4 zuna

Rodi se sin Jivan Jurju Hrelića a nega santuli Marko Stanića i Mare Borina i ja dom Luka Mirojića karstih 1592 na 15 agusta

Rodise sin Jivan Matija Šušića a negovi santuli Matij Stanić i Manduša Vukojevića i ja dom Luka karstih 1592

Rodise sin Jivan Mikuli Belića a nega santuli Šimun Pilušića i Jagnija (Paladića – izbrisano) Paladića i ja dom Luka karstih 1592 na 20 i 26 decembra

Rodi se hći Margarita Luki Mirojića a neje santuli Šimun Patadov i Jelena Belića i ja don Luka karstih
1592 3 jenara

Rodi se sin Matija Ivanu Rogometića a nega santuli Matij Šaričića i Manduša Vukojevića i ja don Luka karstih
1593 na 11 pervara

Krstih sina Jivana Šimuna Paladića a nega santuli Mihovil Stanić i Kate Matijčića i ja don Luka karstih na 5 agusta 1594

Rodi se sin Jivan Garguru Mihočiću negovi santuli Matiji Hrelić i Zabela (P)ilušića i ja dom Luka karstih 1593 na 10 marča

Rodi se sin Juraj Marku Despic a nega santuli Mihovil (iznad dodano Stanić) i Katarina Mavrovića i ja dum Luka karstih 1593 na 19 aprila

Rodi se sin Marko Luka Mrvića a nega santuli Luka Sušića i Manduša Sušića
1593

Rodi se sin Matij Višića Šimun a nega santuli Matij Šaričića i Mare Višića
1593

Rodi se sin Mihovi Tomasu Prijuriću a nega santuli Šimun Paladov i Kalra Hrelića na 20 maja

Rodi se hći Margarita Jivanu Bozornovu a neje santuli Luka Čarvarić i Kate Višić na 28 maja

Rodi se hći Manduša (dodano) Bari Aniću a neje santuli Luka Čarvarić i Lucija Petešića i na 7 žuna

Rodi se hći Šimunu Karlovića Mandalena i noj santuli Matij Višić i Jelena Peladića
1593 na 20 agusta

Rodi se sin Mikula Jivanu Samčića a nega santuli Mikula Belić i Kate Matijića
1593 na 21 agusta

Rodi se sin Jivan Martinu Mavrovića a negovi santuli Pava Črišćić i Kate Staničić 1593 na 23 agusta

Karstih sina Fračiska a negovi santuli Matij Stanića i Mare Višića a negov otac Šimun Boletić 1593

Karstih hćer Luciju Jure Budevića a neje santuli Frane Pribić i Manduša Šušića i ja dom Luka karstih 1593

Karstih sina Matija Matiju Stanića a nega santuli Jivan Matijčića i Mare Šušića 1593 na 21 novembra

Karstih hćer Katu Martina Pilušića a neje santuli Jurić Belić i Manduša manurica Mirojića 1593 na 22 aprila

Karstih hćer Jelenu Matija Žentiličića a neje santuli Luka Črvarić i Mare Mirojića 1593 miseca n(o)ve(mbr)a

Karstih sina Šimuna Mati iz Luke a nega santuli Šimun Tomković i Klara Matija Hrelčić 1593 miseca nov(embra)

Krstih sina Šimuna Jadrija Paladića a neje santuli Mikula Belić i Ursa Vodopiića i ja dom Luka karstih 1593 miseca decembra

Karstih sina Martina Ognila cigana a nega santuli Mate Višića i Manduša Šimarinova i ja dom Luka karstih 1593 na 9 enara

Karstih sina Jurja Šimuna Matanića a nega santuli Marko Stanić i Luce Belića 1594

Karstih Margaritu Matija Pilušića a neju santuli Mikula Belić i Lucija Belić i ja dom Luka karstih 1594 na 16 pervara

Karstih sina Mihovila Jivana Garčkovića a nega santuli Šimun Paladić i Jele Dunatova i ja don Luka karstih 1592 na 14 marča

Karstih hćer Margariti Jivanu Muškotelu a neje santuli Šimun Paladić i Manduša Mirjića 1594 na

Karsti se hći Lucija Jivana Herovića a neje santuli Jurić Belić i Lužija Belića 1594 na 18 ma(rča)

Karstih sina Šimuna Matija Šušića a nega santuli Jure Stanića i Manduša Vukoevića

1594 na 20 24 marča

Karstih hčer Mandalenu Martinu Mirojića a neje santuli Martin Maras(o)vić i Mare Sušića i ja dom Luka karstih
1594 na 9 aprila

Karstih sina Petra sina Šimuna Karšanića a negovi santuli Jure Višić i Klara Šarićina i ja dom Luka karstih 1594 na 25 aprila

Karstih hčer Jelenu Marka Stanića a neje santuli Jivan Matijčića i Manduša Mirojića 1594 miseca agusta

Krstih hčer Mandušu Antona Lučina a ne santuli Jurić Belić i Mare Mike-
linića 1594 na 3 setembra

Karstih hčer Katarinu Šimuna Šimuna Boletića a neje santuli Matij Fatović i
Dobra Jilića 1594 na 29 setebra

Karstih hčer Katarinu Šimuna Tomkovića a neje santuli Franić Vodopijić i
Klara Gržića 1594

Krstih hčer Luki Paričića Katarinu a neje santoli Jure Hrelić i Manduša
Šušića 1594 na 2 novembra

Krstih hčer Šimuna Petešića koe ime Ursa a ne santuli (N)ikola Šušić i Ursa
Vodopijić 1595 5 novembra

Krstih sina Šimuna Jure Hrelića a negovi santuli Luka Čarvarić i Manduša
To(n)kova na 20 jenara 1595

Karstih hčer Katarinu Luke Mirojića a neje santuli Šimun Paladić i Jelena
Boćina 1595.

Rodi se sin Marko Mati (I)šiću komu e ime Šimun a negovi santuli Šimun
Padić i Manduša Markova 1595 na 4 pervar

Rodi se sin Anton Jivanu Sandalića a negovi santuli Marko Stanića i
Manduša manurica Mirojića mi dom Luka 1595 pervara

Rodi se hći Katarina Antonu Sandalića a neje santuli Šimun Baranić i Ursa
Jadrčića 1595

Rodi se hći Katarina Matiju Mikelinića a neje santuli Mikula Ičića i Mare Višića 1595 miseca Marča

Rodi se sin Luka Jadriju Marušića a nega santuli Jure Višić i Kalara Hrelić

Rodi se hći Margarita Šimunu Matešića a neje santuli Mikula Samčića i Manduša Višića 1595 na 23 aprila

Rodi se hći Jelena Jivanu Matijčića a ne e santuli Jure Stanića i manurica Jadrčića 1595 na 16 maja

1592 na 27 setembra

Rodi se hći Mihovila Stanića Jelena a ne santoli Jurić Belić i Klara Belića i ja d(on) Luka krstih

Rodi se sin Juraj Matiju Srimčaninu a nega santuli Martin Mavrovića i Ursa Grbazinića I ja dom Luka karstih 1595 na 19 novemar

Rodi se sin Petar Jivanu is Paga i Andrijani negovi pridruženici negovi santuli Matij Stanića i Manduša Markjića manurica 1595 miseca dekt(embra)

Rodi se sin Anton Tomasu Prijur(i)ća a negovi santuli Martin Mavrovića i Ursa Garbazinića 1596

Rodi se hćer Ursa Mikuli Samčić a ne santuli Franić Vodopijić i Katica Matešića 1596 na 5 perva

Rodi se hći Lucija Martinu Herovića a neje santuli F(r)ane Bričić i Dobra Jilić 159(6) miseca aprila

Rodi se sin Mikula Matija Sušića a nega santuli Jure Stanića i Manduša Šimarinova 1596 m(is)eca aprila

Karstih hćer Mandalenu Jadrija Paladića a neje santuli Mikula Belić i Ursa Vodopijića 1596 na 30 istoga

Karstih hćer Klaru Antonu Borinu a neje santuli Jurić Filin i Kate Višića 1597

Karstih hćer Katu Martina Pilušića a neje santuli Jurić Belić i Klara Hrelića 1597

Karstih sina Mihovila Jivanu Herovića a neje santuli Martin Mavrović i Klara Belića i ja dom Luka parokijan karstih 1597 miseca marča

Karstih Antonu Sandaliću sina Šimuna i hćer Mandalinu a nihovi santuli Vicenco Karara zet i Mare Matija Višića 1597 na 7 ma(rča)

Krstih hćer Luciju a neje santuli Mikula Belin i Jelena Jilića a neje otac Šimun Bolanović 1597 na 28 ma(rča)

Karstih hćer Mandalenu Luki Praici a nej santuli Martin Mavrović i Manduša Šušića 1597 na 29 miseca

Karstih sina Franceska Šimunu Paladića a nega santuli Mihovi(l) Stanića i Lucija Marketova 1597 na 8 aprila

Karstih sina (Šimuna – dodano iznad) Jivana Barića Mirojića a nega santuli do(m) Matij Fatovića i Kate Višića 1597 mis(eca)

Krstih hćer Margar(tu) Marka Stanića a neje santuli Matij Pilušić i Manduša Mirojića 1597...

Karstih sina Marka Jivanu Rogometića a negovi santuli Šimun Vukoević i žena Šimuna Karovića 1597 na 22 juleja

Krstih sina Jadrija Matija Šušića a negovi santuli Matij Šibenčanin i Kate Višića 1597 na 26 luja

Karstih hćer Klaru Jivana Bogdanovića a neje santuli Jurić Belić i Kate Višića

Karstih hćer Jelenu Matiju Mikeleniću a neje santuli Martin Mavrovića i Kate Višića 1597 mise(ca) jenara

Krstih hćer Jelenu Martinu Mirojića a neje santoli Šimun Paladić i Jelena Bočina 1598 pervara na 10

Karstih sina Matija Jivana Mihića a nega santuli Anton Strikić i Manduša Herovića 1598 na 20 pervara

Karstih Matija a sina Mihovila Stanića a negovi santuli Jurić Belić i Klara Hrelića 1598

Karstih hćer Luciu Matija Stanića a neje santoli Ivan Matijčić i Mare Višića 1598 na 1 marča

Karstih hčer Jelenu

Jure Hrelića a nega santuli Martin Mavrovića i Manduša Tomkovića i dom Luka Mirojića parokijan karstih 1598 mar(ča)

Karstih sina Frančiska Jivi is Paga a negovi santuli Matija Stanića i Manduša Mirojića manurica i ja dom Luka Mirojića parokijan karstih
1598 miseca marča

Karstih hčer Klaru Martina Mavrovića a neje santuli Marko Stanića i Manduša Višića 1598 na 28 aprila

Karstih sina Matija Franića Belića a negovi santuli Jivan Bonzornović i Kate Višića 1598 na 6 maja

Karstih hčer Jelenu Šimuna Boletića a neje santuli do(m) Matij Fatovića i Mare Višića 1598 na 23 zuna

Karstih hčer Marga(ritu) Šimunu Karlovića a neje santuli do(m) Matij Fatevića i Marela Tomkovića 1598 na 4 i ja

Karstih sina Ši(mu) Jadrija Marušića a nega santuli Šime Jilić i Kata Hreličića 1598

Karstih sina na Šimon Matiju Srimčaninu a negovo santuli Martin Mavrovića i Manduša Tomkovića 1598 miseca setembra

Krstih hčer Luciju Šimunu Petešića a neje santoli Šimon Paladić i Mare Šušića 1598

Karstih sina Juru Jivanu Garčkovića a negovi santuli Šimun Sikarić i Gašpara Pilušića i parokijan don Luka karstih na dan na Stipana) 1598

Karstih hčer Ursu Šimunu Bonzornovu a neje santoli Fanić Belić i Jelena Jilića i 1599 miseca envara

Karstih hčer Katarinu Jivanu Jilića a neje santuli Jure Šimića i(z)Zadara i Pave Mihočića i ja don Luka parokijan karstih
1599 na 10 envi

Karstih sina Lovrinca Jivanu Sandalića a negovi santuli Barić Mirojić i Kate Vriščića 1599.

Izvori

Državni arhiv u Zadru (DAZd)

- Glagoljska matica rođenih*, Kali, 1683.-1825.
- Glagoljska matica umrlih*, Kali, 1693.-1753.
- Glagoljska matica umrlih*, Sutomišćica, 1768.-1824.
- Glagoljska matica vjenčanih*, Kali, 1623-1711;
- Spisi prvostupanjskog suda*, kutija 19.
- Matica rođenih*, Kali, 1824.-1890.
- Matica rođenih*, Rava, 1850.-1868.
- Matica rođenih*, Rava, 1868.-1889.
- Matica rođenih*, Rava, 21. 06. 1825. - 6. 09. 1850.
- Matica umrlih*, Kali, 1838.-1890.
- Matica vjenčanih*, Kali, 1825.-1890.
- Matica vjenčanih*, Pakoštane 1825.-1857.
- Matica umrlih*, Pakoštane 1825.-1831.

Nadbiskupski arhiv, Zadar (NAZ)

- Glagoljska Matica umrlih Pakoštane*, 1784.-1839
- Glagoljska matica rođenih*, Rava (MR) 10. 01. 1615. - 15. 11. 1648.
- Glagoljska matica vjenčanih*, Rava (MV) 12. 04. 1613. - 1635.
- Glagoljska matica umrlih*, Rava (MU) 8. 10. 1613.- 8.09.1648.
- Ventarij od duš*, Rava 1657.-1809.
- Godar* (knjiga godova) Rava
- Glagoljska matica umrlih*, Rava (MU) 1736.-1830.
- Glagoljska matica vjenčanih*, Rava (MV) 1779.-1828.
- Glagoljska matica rođenih*, Rava (MR) 1763.-1828.
- Matica umrlih Rava* 1825. – 1847.
- Matice vjenčanih Rava* 1825. – 1859.; 1859. – 1900.
- Knjiga duša Rava br. 1*, 19. stoljeće
- Knjiga duša Rava br. 2*, 19. stoljeće
- Glagoljska matica rođenih*, (1580.-10.01.1599.)
- Glagoljska matica krštenih Lukoran* 1590.-1613
- Glagoljska matrikula Gospe Karmela i Duš od Purgatorija župe Sutomišćica* od 1743-1821.
- Godar župe Rava 18. i 19. st.*, pisan latinicom, prijepis ranijeg glagoljskog godara
- Glagoljski Godovi mrtvih mjesta Kali* 1680.-1873.
- Glagoljski ventarij od duš otoka Rave* 1657.-1709.
- Glagoljska matica krizmanihza otok Ravu* 1618.-1635. (uvezana u zajedničku knjigu s Maticom krštenih, vjenčanih i umrlih).
- Glagoljski ribarski troškovnik otoka Vrgade*
- Vizitacije zadarske nadbiskupije*, kutija 2.
- Ninski spisi, posebna kutija
- Glagoljska matica umrlih Bibinje* 1713 - 1825

METHODS OF REGISTRATION THE DATA IN GLAGOLITIC REGISTER BOOKS WRITTEN UNTIL THE 1825th AT THE ZADAR REGION

Summary

The author of this article explains the mode of conducting the registers in the past, especially books written in cursive Glagolitic at the Zadar area. Registers written in Glagolitic passed their evolution from the simplest to the complex registration, and all were accompanied by regulations designated by the Trent Council and the Roman ritual. From the viewed Glagolitic registers at the Zadar region, we can conclude the following: that in the registration of those who were born first were written simple information such as names of children, father's name, date of birth and the names of godfathers. Later, these data were amended with the new informations according to the state on the ground, and difficulties that have arisen in practice. It's very important statement that the data depend on the time in which the matrix was created and on the individual recorder (priests i.e. registrars) who led the books. The theory is largely different from practice. In practice, you can see (by checking the facts) whether a theory can remain as it is in it's original form, or it is necessary to update it, repaired it, or instead create a new one. The same case is with the rules related to the enrollment of the facts and keeping registers, and official correspondence. Rules were eventually changed and supplemented.

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe
br. 4, Osijek, 2009.

Nakladnik:

Odsjek za povijest – Filozofski fakultet Osijek
Udruga povjesničara Slavonije i Baranje

Za nakladnika:

Prof. dr. sc. Ivan Balta, predstojnik Odsjeka za povijest

Uredništvo:

Prof. dr. sc. Pavo Živković, Filozofski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Ivan Balta, Filozofski fakultet u Osijeku
Doc. dr. sc. Boško Marijan, Filozofski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Mithad Kozličić, Sveučilište u Zadru
Prof. dr. fra. Marko Karamatić, Franjevačka teologija Sarajevo
Prof. dr. sc. Azem Kožar, Filozofski fakultet u Tuzli
Prof. dr. sc. Márta Font, Bölcsészettudományi Kar Pécs
Prof. dr. sc. Marta Dobrotková, Filozofická fakulta v Trnave

Glavni i odgovorni urednik:

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Tajnik uredništva:

Dr. sc. Zlatko Đukić

Lektor i korektor:

Valentina Zovko, prof.

Računalna obrada i prijelom:

Ivan Nećak

Prijevod sažetaka na engleski:

Valentina Zovko, prof.

Tisak:

Tiskara Soldo, Vukovar

Naklada: 300 primjeraka